

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija

**FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE O KORIŠTENJU
FONDOVA EUROPSKE UNIJE KAO VAŽNOM IZVORU
FINANCIRANJA I POVEĆANJA USPJEŠNOSTI U
POSLOVANJU OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH
GOSPODARSTAVA**

Diplomski rad

Ella Stipančić

Zagreb, rujan 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija

**FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE O KORIŠTENJU
FONDOVA EUROPSKE UNIJE KAO VAŽNOM IZVORU
FINANCIRANJA I POVEĆANJA USPJEŠNOSTI U
POSLOVANJU OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH
GOSPODARSTAVA**

**FINANCIAL REPORTING ON THE USE OF EUROPEAN
UNION FUNDS AS AN IMPORTANT SOURCE OF
FINANCING AND INCREASING THE PERFORMANCE OF
FAMILY FARMS**

Diplomski rad

Student: Ella Stipančić

JMBAG studenta: 0067566853

Mentor: dr. sc. Ana Rep

Zagreb, rujan 2023.

Sažetak i ključne riječi

Poljoprivreda kao gospodarska djelatnost ima značajnu ulogu u svakoj državi, ali također nosi ulogu i kao jedna od najstarijih djelatnosti čovječanstva uopće. Njena povijest započinje prije desetak tisuća godina kad su ondašnje civilizacije razvile vlastite tehnike i alate za uzgoj žitarica i životinja kako bi osigurale opstanak tj. hranu. Kroz sva ova povijesna razdoblja do danas, ona se kontinuirano razvija i omogućava korištenje novih tehnologija i lakši pristup proizvodnji hrane. S obzirom da je Republika Hrvatska sada već deset godina članica Europske unije, hrvatska poljoprivreda se nalazi unutar europskih okvira.

Ovim se radom žele približiti benefiti koje ostvaruju poljoprivredni subjekti u Republici Hrvatskoj u vidu korištenja značajnih financijskih sredstava koja priteču iz fondova Europske Unije. Republika Hrvatska je članstvom u Europskoj Uniji ostvarila povlastice za poljoprivredni sektor u obliku mjera i programa potpora koje se provode kao rezultat uspostave Zajedničke poljoprivredne politike kao krovne politike poljoprivrednog sektora još od osnivanja Europske unije. U Republici Hrvatskoj je u djelatnosti poljoprivrede najrašireniji organizacijski oblik obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo stoga je na odabranom primjeru analizirana uspješnost poslovanja poslovnog subjekta u određenom vremenskom razdoblju uporabe fondova s osvrtom na financijsku sliku prije korištenja fondova. Zaključno, korištenje sredstava iz fondova Europske unije omogućuje obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima da ostvare svoj puni potencijal, unaprijede svoje poslovanje i pruže doprinos održivom ruralnom razvoju, što rezultira pozitivnim učincima kako za gospodarstvo tako i za zajednicu u cjelini.

Ključne riječi: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, fondovi Europske unije, financijsko izvještavanje, uspješnost poslovanja

Summary and key words

Agriculture as an economic activity has a significant role in every country, but it also plays a role as one of the oldest activities of humanity in general. Its history began ten thousand years ago, when the civilizations of that time developed their own techniques and tools for growing grains and animals in order to ensure their survival, i.e. food. Through all these historical periods until today, it has been continuously developing and enabling the use of new technologies and easier access to food production. Considering that the Republic of Croatia has been a member of the European Union for ten years now, Croatian agriculture is within the European framework.

With this work, the author wants to bring closer the benefits achieved by agricultural entities in the Republic of Croatia in the form of the use of significant financial resources by the European Union. As a member of the European Union, the Republic of Croatia achieved benefits for the agricultural sector in the form of measures and support programs implemented as a result of the establishment of the Common Agricultural Policy as the umbrella policy of the agricultural sector since the founding of the European Union. In the Republic of Croatia, the most widespread organizational form in the activity is the family agricultural farm, therefore, in the selected example, the success of the business entity was analyzed in a certain time period of the funds used, with a reference to the financial picture before the use of the funds. In conclusion, the use of resources from the European Union funds allows family farms to realize their full potential, improve their business and contribute to sustainable rural development, which results in positive effects for both the economy and the community as a whole.

Keywords: family agricultural farm, European Union funds, financial reporting, business performance

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Ella Stipančić

(vlastoručni potpis studenta)

Zagreb, 29/06/2023

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

Ella Stipančić

(personal signature of the student)

Zagreb, 29/06/2023

(place and date)

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Metode istraživanja i izvori podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	1
2. OBITELJSKA POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTVA – POJMOVNO ODREĐENJE I TEMELJNE ODREDNICE FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	3
2.1. Poljoprivredna djelatnost u Republici Hrvatskoj.....	3
2.1.1. <i>Značaj poljoprivrede kao gospodarske djelatnosti</i>	<i>3</i>
2.1.2. <i>Pravni oblici poljoprivrednih gospodarstava</i>	<i>4</i>
2.1.3. <i>Postupak osnivanja i rad OPG-a</i>	<i>5</i>
2.1.4. <i>Financiranje kroz izravna plaćanja i potpore.....</i>	<i>7</i>
2.2. Zakonska regulativa, kontrola i nadzor poslovanja OPG-ova.....	11
2.2.1. <i>Analiza Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu.....</i>	<i>12</i>
2.2.2. <i>Uloga Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju</i>	<i>14</i>
2.2.3. <i>Uloga Ministarstva financija – Porezne uprave</i>	<i>15</i>
2.2.4. <i>Uloga Državnog inspektorata</i>	<i>17</i>
2.3 Regulatorni okvir financijskog izvještavanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	
19	
2.3.1. <i>Analiza odredbi Zakona o računovodstvu, vezanih propisa te uloga računovodstvenih standarda.....</i>	<i>19</i>
2.3.2. <i>Analiza odredbi Zakona o obrtu, Zakona o porezu na dohodak i vezanih propisa</i>	<i>21</i>
2.4. Analiza značajnih računovodstvenih standarda za poljoprivredu	27
2.4.1. <i>HSFI 17 vs. MRS 41 - Poljoprivreda</i>	<i>28</i>
2.4.2. <i>HSFI 10 vs. MRS 2 – Zalihe.....</i>	<i>30</i>
3. FONDOVI EUROPSKE UNIJE KAO PRILIKA ZA RAZVOJ OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA.....	32

3.1. Pregled europskih politika usmjerenih na poljoprivredu.....	33
3.1.1. Zajednička poljoprivredna politika.....	34
3.1.2. Politika ruralnog razvoja EU.....	36
3.1.3. Europska mreža za ruralni razvoj.....	37
3.2. Analiza Europskih strukturnih i investicijskih fondova u Republici Hrvatskoj.....	38
3.2.1. Program ruralnog razvoja.....	39
3.2.2. Operativni program za pomorstvo i ribarstvo.....	40
3.2.3. Institucionalni program za provedbu ESI fondova.....	41
3.2.4. Mjere u području poljoprivrede.....	42
3.3. Računovodstveno praćenje troškova u projektu financiranom iz fondova EU.....	44
3.3.1. Dokumentacija i računovodstvena evidencija troškova nabave.....	45
3.3.2. Analiza i usporedba procijenjenih i stvarnih troškova.....	47
3.3.3. Važnost financijskog izvještavanja s osvrtom na reviziju po provedbi projekta.....	48
4. PRIMJER UČINKA KORIŠTENJA FONDOVA EUROPSKE UNIJE NA FINANCIJSKI POLOŽAJ I USPJEŠNOST OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA.....	50
4.1. Osnovni podaci o OPG-u i provedenom EU projektu.....	50
4.2. Izdvojeni primjeri iz računovodstvenog praćenja projekta.....	52
4.3. Analiza poslovanja OPG-a i utjecaja EU projekta na uspješnost i buduće poslovanje.....	61
5. ZAKLJUČAK.....	67
LITERATURA.....	69
POPIS SLIKA.....	75
POPIS TABLICA.....	76
POPIS GRAFIKONA.....	77
ŽIVOTOPIS.....	78

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog diplomskog rada jest evaluacija poslovanja poljoprivrednog poslovnog subjekta u Republici Hrvatskoj (RH) u ulozi korisnika financijskih sredstava iz fondova Europske unije (EU). Naglasak se stavlja na organizacijski oblik obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (OPG-a) kao najučestaliji organizacijski oblik u poljoprivrednom sektoru u RH. Cilj diplomskog rada je analizirati uspješnost poslovanja OPG-a u određenom vremenskom razdoblju korištenja europskih fondova s osvrtom na financijsku sliku prije korištenja fondova, ali i mogućem ishodu poslovanja u sljedećim razdobljima.

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

Za izradu ovog diplomskog rada su korišteni primarni i sekundarni izvori podataka. U teorijskim poglavljima odnosno kao sekundarni izvori su korišteni znanstveni i stručni izvori poput knjiga, znanstvenih i stručnih časopisa tj. članaka, zakonskih propisa RH i EU i drugi pravni akti, kao i relevantni internetski izvori poput stranica Ministarstva poljoprivrede i Europske komisije te podaci prikupljeni s onih internetskih stranica čiji su podaci u djelokrugu povezanom na istraživanje ovog rada. U zadnjem poglavlju su korišteni i primarni izvori tj. analizirani su financijski izvještaji pribavljeni od strane poslovnog subjekta. Najvećim dijelom su korištene sljedeće metode: induktivno-deduktivna metoda, metoda analize, komparativna metoda i deskriptivne statističke metode kojima su prikazani rezultati provedenog istraživanja.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen u pet poglavlja. Nakon uvoda, drugo poglavlje teorijski približava značaj, pravne oblike i temeljne odrednice poljoprivredne djelatnosti u RH te ju smješta u zakonske i regulatorne okvire. Treće poglavlje se osvrće na poljoprivredne politike i programe EU s

prikazom računovodstvenog praćenja prilikom provedbe projekata prijavljenih putem europskih fondova. U četvrtom poglavlju je iznesen krajnji efekt tj. rezultat obrade određenih financijskih pokazatelja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva s komentarom na prognozu poslovanja u budućnosti. U petom poglavlju je zaključkom sumirano istraživanje ovog rada.

2. OBITELJSKA POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTVA – POJMOVNO ODREĐENJE I TEMELJNE ODREDNICE FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

2.1. Poljoprivredna djelatnost u Republici Hrvatskoj

Dolazak Hrvata na hrvatsko tlo se veže uz 7. stoljeće te se smatra da je tada započelo i bavljenje agrikulturom. Dinamika razvoja ove grane ovisila je o povijesnom kontekstu u kojem se Hrvatska nalazila. Na značaju uvelike dobiva u 20. stoljeću kada dolazi do ekspanzije ratarske proizvodnje. No s obzirom da su se u tom stoljeću zbilila tri rata, tako je i hrvatska poljoprivreda imala faze ekspanzije, stagnacije pa čak i nazadovanja.

2.1.1. Značaj poljoprivrede kao gospodarske djelatnosti

Danas je najvažnija gospodarska djelatnost u RH turizam, koji čini gotovo 20 % BDP-a. U 20. stoljeću je to bila poljoprivreda no, iako je tada bila najznačajnija gospodarska grana, s vremenom je dobivala sve manje na značaju. Rezultat toga je da je na početku 21. stoljeća činila 6 % BDP-a, iako su ruralna područja zauzimala 75 % teritorija (Stipetić, 2005). Prema analizi sektora iz 2020. godine, primarni sektor (uključujući ribarstvo i šumarstvo) u ukupnom BDP-u RH je još niži i iznosi svega 3,3 % te zapošljava 6,2 % radne snage (Ministarstvo poljoprivrede, 2021).

1. srpnja 2013. godine RH pristupa EU pa se položaj primarnih djelatnosti treba promatrati i kroz europski kontekst jer se RH nalazi u okvirima europske poljoprivrede i preuzima odnosno implementira EU pravila, propise i standarde. Od samog pristupanja bilo je poteškoća pri implementaciji i prilagodbi što je donijelo lošije rezultate poljoprivrednog sektora u odnosu na ostatak gospodarstva. Iz spomenute analize sektora, pokazatelji u obliku bruto poljoprivredne proizvodnje, produktivnosti zemljišta i produktivnosti rada su u razdoblju od 2008. do 2017. godine bili u kontinuiranom padu. No od 2018. godine ti rezultati bilježe oporavak. U razdoblju od 2017. do 2019. spomenuti pokazatelji bilježe rast te se i u budućnosti procjenjuje samo rast poljoprivredne proizvodnje (Ministarstvo poljoprivrede, 2021).

Prema istom istraživanju, Hrvatska spada u skupinu konkurentnih država u proizvodnji kukuruza, suncokreta, šećerne repe itd., no ne spada u kategoriju vrlo konkurentne države niti u jednoj od tih proizvodnji. Kulture niske vrijednosti prevladavaju u proizvodnoj strukturi, pri čemu se žitarice proizvode na čak 60% obradivih površina. RH je neto uvoznik poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. U 2020. godini je deficit robne razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iznosio 873,6 milijuna eura (Ministarstvo poljoprivrede, 2021).

Kroz program ruralnog razvoja se nastoji ujednačiti teritorijalni razvoj cijele države, koji je jedan od vodećih problema današnjice. Kroz spomenuti program u razdoblju od 2014.-2020. godine su bila dostupna golemo sredstva, a sve u svrhu povećanja konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, što u konačnici treba rezultirati boljim životnim uvjetima u ruralnim krajevima. Prema podacima FADN istraživanja iz 2016. godine, hrvatske poljoprivrednike karakterizira značajna tehnička neučinkovitost, srednji rezultat iznosi 0,30 (od maksimalno mogućeg rezultata 1). S druge strane, poljoprivrednici koji primaju potpore iz Programa ruralnog razvoja ostvaruju najveću tehničku učinkovitost od 0,46 (od maksimalno mogućeg rezultata 1) (Ministarstvo poljoprivrede, 2021).

U novom programskom razdoblju od 2021.-2027. godine se nastoje ispraviti nedostaci iz prethodne financijske perspektive te unaprijediti i nastaviti ispunjavanje ciljeva zajedničke poljoprivredne politike.

2.1.2. Pravni oblici poljoprivrednih gospodarstava

Poljoprivrednik je fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost na području RH, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike: OPG, samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo (SOPG), obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te druga pravna osoba (Zakon o poljoprivredi, NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21, 152/22).

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) (2023) u RH je u 2022. godini bilo registrirano ukupno 166.430 poljoprivrednih gospodarstava, od čega je najzastupljeniji OPG i čini čak 77%. U tablici 1 prikazana je detaljna struktura.

Tablica 1. Broj upisanih poljoprivrednih gospodarstava u 2022. godini

Pravni oblik	Broj registriranih PG-a	Udio
OPG	128.290	77,08 %
SOPG	31.696	19,04 %
Trgovačka društva	3.400	2,04 %
Obrti	2.466	1,48 %
Zadruga	357	0,21 %
Ostali	221	0,13 %
Ukupno	166.460	100 %

Izvor: APPRRR, 2023

Glavna razlika između SOPG-a i OPG-a je u tome što je potrebna ekonomska veličina za registraciju OPG-a viša od 3.000 eura i obavlja se radi stvaranja dohotka ili dobiti (Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, NN 29/18, 32/19, 18/23), a ekonomska veličina za registraciju SOPG-a je u iznosu do 3.000 eura i pretežno se obavlja za osobne potrebe (APPRRR, n.d.a.).

Prilikom odabira odgovarajućeg organizacijskog oblika, poljoprivrednik prvo u obzir uzima želi li poslovati kao fizička ili pravna osoba. U skladu s tim, ako želi poslovati kao pravna osoba, registrirat će trgovačko društvo ili zadrugu, a ako želi poslovati kao fizička osoba onda će se odlučiti za OPG, SOPG ili obrt. S obzirom na entitete različite su obaveze i odgovornosti tj. pravila i zakonski propisi koje je potrebno poštivati. Ostali čimbenici koji utječu na odabir pravnog oblika su: porezni tretmani, mogućnosti financiranja, odgovornosti, troškovi osnivanja i sl. Svaki od oblika poljoprivrednog gospodarstva je specifičan, ima određene prednosti i nedostatke te nosi određene prilike, ali i prijetnje.

2.1.3. Postupak osnivanja i rad OPG-a

Kako sam naziv kaže, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo čini poslovni entitet u kojem se udružuju članovi obitelji. Općenito su obiteljska poduzeća najčešći oblik poslovanja u svijetu.

Upravljanje OPG-om ovisi o vrsti poljoprivredne proizvodnje kojom se bave. Prema Defilippisu (2005), tri konstitutivna elementa obiteljskog gospodarstva su: kućanstvo, posjed tj. imovina i gospodarstvo. Kućanstvo čine oni članovi obitelji koji skupno generiraju prihode i podmiruju proizašle troškove. Posjed tj. imovina se odnosi na vlasništvo nad resursima potrebnim za bavljenje poljoprivrednom djelatnošću. Gospodarstvo se odnosi na element proizvodne jedinice odnosno posjeda gdje se odvija sama djelatnost i element radne snage. Prema istraživanju Ministarstva poljoprivrede iz 2020. godine, u RH se tipovi obiteljskih gospodarstava dijele na: sitna (do 1 ha), mala (1,1-3 ha), srednja (3,1-5 ha) i velika (>5 ha). Hrvatski poljoprivrednici su većinom mali do srednji proizvođači, pri čemu čak 70% njih obrađuje manje od 5 hektara poljoprivrednog zemljišta. Njihova proizvodnja se karakterizira rascjepkanom i usmjerena je na proizvode niže vrijednosti. Također, pretežno sudjeluju u kratkim vrijednosnim lancima.

Kada fizička osoba odluči obavljati gospodarsku djelatnost poljoprivrede samostalno, može odabrati organizacijski oblik OPG-a, i u slučaju da ima ekonomsku veličinu gospodarstva veću od 3.000 eura i/ili koja je po osnovi obavljanja gospodarske djelatnosti poljoprivrede obveznik poreza na dohodak ili poreza na dobit sukladno posebnim propisima, mora se upisati u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (Upisnik OPG-ova) sukladno Zakonu o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. Pravo na upis u Upisnik OPG-ova imaju pravne osobe sa sjedištem u RH, kao i fizičke osobe koje su državljani RH i imaju prebivalište u RH (APPRRR, n.d.a.). Troškovi osnivanja OPG-a nisu visoki, a kreću se u rasponu su od 10 do 66 € (70,00 do 500,00 kn). Za otvaranje OPG-a nije potrebno osigurati temeljni kapital niti imati odgovarajuću stručnu spremu. Međutim, stručna sprema postaje važna ako se imaju u vidu prijavljivati na razne natječaje i koristiti mjere financiranja namijenjene poljoprivredi (Šimleša Vondrak, 2017).

Postupak registracije OPG-a je poprilično jednostavan, sastoji se od nekoliko koraka, a potrebno je sljedeće:

- otvoriti žiro račun u banci koji glasi na nositelja OPG-a,
- u ispostavi Porezne uprave prijaviti se u Registar poreznih obveznika,
- izraditi pečat i pronaći odgovarajući knjigovodstveni servis,
- prijaviti se na Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje,

- podnijeti Obrazac zahtjeva za upis u Upisnik OPG-ova putem AGRONET sustava, a elektronički popunjen i ispisan Obrazac donijeti u lokalni ured ili poslati poštom APPRRR-u.

Nakon podnošenja zahtjeva, APPRRR izdaje rješenje o upisu ili odbijanju upisa. Ukoliko podnositelj dobije rješenje o upisu, njegovo gospodarstvo dobiva MIBPG tj. jedinstveni matični identifikacijski broj kojim, između ostalog, stječe prava na ostvarivanje državne potpore.

2.1.4. Financiranje kroz izravna plaćanja i potpore

Bavljenje poljoprivredom sa sobom nosi brojne rizike i nedostatke poput vremenskih (ne)prilika, tržišnih kretanja, liberalizacije trgovine, konkurencije i sl. Uslijed navedenog, javni sektor osigurava određene mjere zaštite. Zato su poljoprivrednicima na raspolaganju mjere koje se financiraju iz nekoliko vrsta izvora kao što su fondovi EU, državni proračun RH, proračuni JLP(R)S ili donacije i slični izvori u skladu s važećim zakonskim propisima.

Jedan od najčešćih oblika financiranja su izravna plaćanja i potpore. Izravna plaćanja su godišnja potpora dohotku koja se dodjeljuje aktivnim poljoprivrednicima (a to je fizička osoba koja je upisana u Upisnik OPG-ova čiji je ekonomski rezultat veći od 3.000 eura, odnosno fizička i pravna osoba upisana u Upisnik OPG-ova u skladu s Pravilnikom o Upisniku poljoprivrednika) za obavljanje poljoprivredne aktivnosti na poljoprivrednom gospodarstvu. Dodjeljuje se za sljedeće: proizvodnju, uzgoj ili sadnju poljoprivrednih proizvoda, za uzgoj ili držanje stoke i za održavanje poljoprivredne površine u stanju pogodnom za ispašu ili uzgoj (APPRRR, n.d.d.).

Kako bi ostvarili izravna plaćanja, poljoprivrednici moraju udovoljavati minimalnim sljedećim uvjetima (prema APPRRR, n.d.d.):

- trebaju biti aktivni poljoprivrednici,
- u ARKOD sustavu (evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta u digitalnom obliku) mora biti upisano poljoprivredno zemljište koje je predmetom izravnih plaćanja, a u Jedinstvenom registru domaćih životinja (temeljna baza koja sadrži podatke o životinjama) treba biti evidentirana sva stoka koja je također predmetom izravnih plaćanja,
- minimalna prihvatljiva površina iznosi 1 ha.

Važno je napomenuti da su ta plaćanja dio zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) EU-a kojoj je cilj osigurati stabilnost poljoprivredne proizvodnje, ali i stabilnost prihoda poljoprivrednika, zaštitu okoliša i očuvati ruralna područja. Ovi ciljevi se postižu financiranjem iz dva osnovna fonda: Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR). Dosad je uspostavljeno šest višegodišnjih financijskih okvira (VFO-a) koji su dostupni za određene programsko razdoblje, uključujući trenutni za razdoblje 2021.–2027. Prije su ti okviri su bili oblikovani kao međuinstitucijski sporazum, no nakon Ugovora iz Lisabona 2009. godine, postali su uredbom. Svaki VFO traje sedam godina, a njegova svrha je osigurati pravilno upravljanje rashodima EU-a unutar granica njezinih vlastitih sredstava (Europski Parlament, 2022). U 2023. godini godišnja financijska omotnica za izravna plaćanja u RH iznosi 374.770.237 eura (APPRRR, 2023).

Vrste intervencija koje su dostupne u ovoj godini (prema APPRRR-u,2023):

- osnovna plaćanja – potpora se dodjeljuje za površine prihvatljivog poljoprivrednog zemljišta upisanog u ARKOD sustav,
- preraspodijeljeno plaćanje – dodatna preraspodijeljena potpora po površini za prve hektare malim i srednjim poljoprivrednim gospodarstvima,
- za mlade poljoprivrednike – dodatna potpora odnosno dodatni iznos plaćanja po hektaru (do 50 ha) kroz 5 godina,
- eko sheme – dobrovoljne klimatsko okolišne intervencije koje se dodjeljuju u obliku dodatnih plaćanja na osnovnu potporu dohotku i nadoknade dodatnih troškova i gubitka prihoda koji su rezultat preuzetih obveza,
- proizvodno vezana potpora dohotku – namijenjena proizvodnji sektorima koji su u poteškoćama, isplaćuje se po prihvatljivom hektaru ili grlu.

Da bi bolje prilagodile politiku svojim prioritetima u poljoprivrednom sektoru, države članice imaju mogućnost prenijeti do 25% dodijeljenih sredstava unutar ZPP-a između potpore dohotku i ruralnog razvoja. Ova fleksibilnost omogućuje državama članicama da usmjere veći udio sredstava prema određenim zadaćama kao što su podrška ciljevima u području okoliša i klime te potpora mladim poljoprivrednicima. Također, državama članicama s ispodprosječnim izravnim plaćanjima pruža se veća fleksibilnost u upravljanju tim sredstvima. Ova mogućnost omogućuje državama članicama da prilagode politiku i sredstva sukladno specifičnim potrebama i prioritetima njihovog poljoprivrednog sektora (Europska komisija, 2022).

Godišnje na razini EU, više od 19 milijardi eura je namijenjeno kao potpora poljoprivrednicima kroz osnovnu potporu dohotku za održivost (BISS – basic income support for sustainability, koji je jedan od tri nove sheme uz ECO – sheme za klimu okoliš i dobrobit životinja i CRISS, a koji čine razdjelu 'osnovnog plaćanja' u novom višegodišnjem razdoblju).

Prema istraživanju Juračak i Njavro (2019), poljoprivredna gospodarstva u RH su u značajnoj mjeri ovisna o potporama te se u pitanje dovodi njihova kratkoročna održivost i dugoročni razvoj u slučaju smanjenja potpora. U ukupnom dohotku poljoprivrednog gospodarstva, najniži udio potpora ima povrtlarska i cvjećarska proizvodnja dok je najviši udio na gospodarstvima koja se bave uzgojem goveda, ovaca ili koza. Nadovezano na istraživanje prije, ne može se osporiti kako značajne prihode na gospodarstvu poljoprivrednici ostvaruju izravnim plaćanjima iako je cilj izravnih plaćanja ustabiliti prihode od ostvarene prodaje poljoprivrednih proizvoda. Uz potpore, važni su i čimbenici smanjenja nameta, povećanja otkupnih cijena poljoprivrednih proizvoda i dostupnost poljoprivrednog zemljišta (Jež Rogelj et al., 2016.)

U 2023. godini su hrvatski poljoprivrednici mogli podnositi jedinstvene zahtjeve za izravne potpore i IAKS (Integrirani upravljački i kontrolni sustav) mjere ruralnog razvoja od 6. ožujka do 15. svibnja u podružnicama APPRRR-a. Korisnici imaju mogućnost da zahtjev samostalno popune u AGRONET-u (elektronička aplikacija namijenjena pomoći poljoprivrednicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi) i elektronički ili fizički podnesu u podružnici APPRRR-a. Ukupna vrijednost potpore za ovu godinu iznosila je 490,6 milijuna eura. Pravilnikom o provedbi izravne potpore poljoprivredi i mjera ruralnog razvoja iz Strateškog plana ZPP-a Republike Hrvatske za razdoblje 2023. - 2027., propisuje se provedba intervencija proizvodno nevezanih izravnih plaćanja i proizvodno vezanih izravnih plaćanja. Osim toga, pravilnikom se obuhvaćaju i IAKS mjere ruralnog razvoja te mjere državne potpore za iznimno osjetljive sektore, kako je navedeno u Programu državne potpore za iznimno osjetljive sektore u poljoprivredi za 2023. godinu (Ministarstvo poljoprivrede, 2023). Slike 1 i 2 prikazuju izgled Obrasca zahtjeva za izravnu potporu.

2.2. Zakonska regulativa, kontrola i nadzor poslovanja OPG-ova

Kao i u drugim gospodarskim djelatnostima, i poljoprivreda je podložna kriminalnim radnjama. Jedan od najčešćih oblika prijevara je onaj kroz korištenje izravnih potpora i plaćanja zbog djelomično lakog pristupa i prijave na ovakve načine financiranja. Osim pranja novca mogući su i drugi oblici prijevara i krivotvorenja kroz manipulacije financijskim izvještajima, možebitno lažno predstavljanje kvalitete ili podrijetla proizvoda, krađe i krijumčarenja poljoprivrednih proizvoda, stoke ili drugih resursa, degradacija prisvajanja državnog zemljišta i sl. Da bi se eliminirale malverzacije u poljoprivredi, važno je jačanje zakonodavstva i provođenje učinkovitih inspekcijskih nadzora. Isto tako je važna i suradnja između poljoprivrednih institucija, policije i drugih relevantnih tijela.

Funkcioniranje OPG-ova uređeno je određenim zakonima, pravilnicima i uredbama. Točnije, u RH postoji pet glavnih dokumenata koji uređuju način poslovanja poljoprivrednika: Zakon o OPG-u (NN 29/18, 32/19, 18/23), Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21), Pravilnik o Upisniku poljoprivrednika (NN 62/19), Pravilnik o Upisniku OPG-ova (NN 62/19) i Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2023. godinu (NN 25/23).

Zakon o OPG-u uređuje uvjete za obavljanje gospodarske djelatnosti poljoprivrede i s njom povezanih dopunskih djelatnosti, odgovornosti, prava i obveze nositelja i članova OPG-a te utvrđuje nadležna tijela i nadzor u primjeni ovog Zakona. Nadležno tijelo za provedbu ovog Zakona i propisa je Ministarstvo poljoprivrede, a provedbeno tijelo je APPRRR (Zakon o OPG-u).

Zakonom o poljoprivredi se određuje cijeli niz uvjeta za bavljenje poljoprivrednom djelatnošću, od kojih su neki: zahtjevi kvalitete za hranu i hranu za životinje, ekološka proizvodnja, sustav poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka, administrativna kontrola te nadzori i sl. Nadležno tijelo za provedbu Uredbi je Ministarstvo poljoprivrede, a provedbeno tijelo ovog Zakona je APPRRR (Zakon o poljoprivredi).

Pravilnikom o Upisniku poljoprivrednika se propisuje način vođenja Upisnika, način vođenja evidencije o proizvodnji i prodaji vlastitih poljoprivrednih proizvoda, način i rokovi

izvještavanja APPRRR-a o proizvodnji i prodaji vlastitih poljoprivrednih proizvoda proizvedenih na poljoprivrednom gospodarstvu i sl. (Pravilnik o Upisniku poljoprivrednika).

Pravilnikom o Upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava se propisuje oblik i način vođenja Upisnika OPG-ova, obrazac popisa proizvodnih resursa koji se moraju upisati u Upisnik OPG-ova i dokazi o njihovu raspolaganju koji se podnose prilikom upisa u Upisnik OPG-ova, detaljan pregled dopunskih djelatnosti koje se mogu obavljati na OPG-u i sl. (Pravilnik o Upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava).

Pravilnikom o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja se propisuje provedba intervencija proizvodno nevezanih izravnih plaćanja i proizvodno vezanih izravnih plaćanja iz Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike RH 2023. – 2027., IAKS mjera ruralnog razvoja iz članka 20. stavka 1. Zakona o poljoprivredi i mjera državne potpore za iznimno osjetljive sektore iz Programa državne potpore za iznimno osjetljive sektore (Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2023. godinu).

Osim spomenute zakonske regulative, važni su i oni koji provode inspekciju i provjeru legalnosti poslovanja poljoprivrednika. Relevantne institucije i javna tijela koja sudjeluju u regulaciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti su Porezna uprava, Agencija za plaćanja, Državni inspektorat itd.

2.2.1. Analiza Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu

Hrvatski sabor je 16. ožujka 2018. godine donio odluku o proglašenju Zakona o OPG-u, čime se prvi put sveobuhvatno i planski uređuju pitanja od značaja za obavljanje gospodarske djelatnosti poljoprivrede. Raščlamba Zakona:

1. OPĆE ODREDBE – u ovom odjeljku se određuju svrha i primjena Zakona, ciljevi i najvažniji pojmovi poput OPG-a, dopunske i pomoćne djelatnosti, članova obitelji i sl.
2. NADLEŽNA TIJELA I INSTITUCIONALNA PODRŠKA – ovaj odjeljak određuje Ministarstvo poljoprivrede kao nadležno tijelo i APPRRR kao provedbeno tijelo ovog Zakona. Kao institucionalna i administrativna podrška se navodi Upisnik OPG-ova kojeg vodi APPRRR.

3. UVJETI ZA OBAVLJANJE GOSPODARSKE DJELATNOSTI POLJOPRIVREDE –

Prema ovom odjeljku, fizička osoba s prebivalištem na teritoriju RH ima mogućnost samostalno obavljati gospodarske djelatnosti u organizacijskom obliku OPG-a radi ostvarivanja dohotka ili dobiti. Trajanje obavljanja djelatnosti je trajno, što znači da se obavlja tijekom cijele kalendarske godine, neovisno o budućem trajanju. Uvjeti obavljanja djelatnosti uključuju određene proizvodne resurse kao što su zemljište, stoka, zgrade, skladišta, priključni, radni i drugi strojevi, itd. Ti proizvodni resursi trebaju biti upisani u Upisnik OPG-ova kako bi se koristili za obavljanje djelatnosti. Također na OPG-u se mogu obavljati jedna ili više dopunskih djelatnosti kao što su proizvodnja prehrambenih i neprehrambenih proizvoda, pružanje ugostiteljskih turističkih i ostalih usluga na OPG-u. Uređena su i pitanja obilježja OPG-a; odabir i promjena statusa, naziv i sjedište, OPG s jednim članom/zajednički OPG. Radom na OPG-u članovi OPG-a i radnici ostvaruju prava i obveze iz radnog odnosa ukoliko ih ne ostvaruju po drugoj osnovi. Dozvoljeno je zapošljavanje sezonskih radnika i pomoć članova kućanstva i članova obitelji u obavljanju svih poslova gospodarske djelatnosti bez zasnivanja formalnog radnog odnosa. Regulirano je pružanje usluga i prodaja vlastitih proizvoda proizvedenih na OPG-u prodajom na veliko ili kroz kratke lance opskrbe. Osobe na OPG-u mogu biti član, nositelj i privremeni nositelj. Član OPG-a može biti punoljetna i poslovno sposobna osoba koja je član obiteljskog kućanstva ili član obitelji nositelja OPG-a. Nositelj OPG-a je fizička osoba koja je član OPG-a i vodi se kao odgovorna osoba u Upisniku OPG-ova, mora biti punoljetna i poslovno sposobna osoba te može biti nositelj samo u jednom OPG-u te ne može biti član OPG-a u drugom OPG-u. Za obveze koje nastaju u obavljanju gospodarske djelatnosti poljoprivrede odgovara nositelj OPG-a cjelokupnom svojom imovinom. OPG može prestati obavljati gospodarsku djelatnost poljoprivrede dobrovoljno ili po sili odnosno odjavom po odluci nositelja tj. odjavom zbog propasti resursa OPG-a. U slučaju da Ministarstvo, tijekom provedbe upravnog nadzora, utvrdi propuste ili nepravilnosti u radu APPRRR-a prilikom obavljanja javnih ovlasti koje su povjerene Zakonom, poduzet će se odgovarajuće mjere kako bi se te propuste otklonile. Inspekcijski nadzor nad provedbom Zakona i pripadajućih propisa provode poljoprivredni inspektori. Za određene prekršaje propisane su novčane kazne za nositelje OPG-a u rasponu od 130,00 do 660,00 eura (Zakon o OPG-u).

15. veljače 2023. godine stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. Ovim izmjenama i dopunama rješavaju se neka od

pitanja koja su bila prilično jednostavna, proturječna u nekim pitanjima i nefleksibilna glede razvoja OPG-ova. Izmjenama i dopunama su riješena neka od sljedećih pitanja (TEB, 2023):

- promjena novčane jedinice praga ekonomske veličine gospodarstva uslijed uvođenja eura,
- definicija stoke je revidirana kako bi se jasnije obuhvatile različite kategorije životinja koje se smatraju stokom,
- uvjeti prodaje proizvoda OPG-ova na daljinu putem interneta su usklađeni s uvjetima Zakona o elektroničkoj trgovini čime se osigurava da OPG-ovi koji prodaju proizvode putem interneta zadovoljavaju odgovarajuće zahtjeve i propise koji se odnose na e-trgovinu,
- stambeni objekti u kojima se obavlja gospodarska djelatnost poljoprivrede su izričito navedeni kao proizvodni resursi OPG-a radi učinkovitijeg postupanja nadležne inspekcije čime se olakšava nadzor i provođenje inspekcijskih pregleda u takvim objektima koji se koriste za poljoprivrednu proizvodnju.

Ovaj Zakon je podložan čestim promjenama koje su rezultat dinamičnosti poljoprivrednog sektora, evolucije politika i potrebe za prilagodbom za novim izazovima. Neophodno je konzultirati najnoviju verziju Zakona i općenito pratiti promjene u zakonodavstvu koje se odnose na poslovanje OPG-a.

2.2.2. Uloga Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Već nekoliko puta spomenuta Agencija za plaćanja (APPRRR) važna je institucija u obavljanju djelatnosti poljoprivrede. APPRRR je važan partner poljoprivrednicima, ribarima i ruralnom sektoru u RH te igra ključnu ulogu u provedbi poljoprivrednih politika i pružanju podrške tim sektorima. APPRRR je javno tijelo ovlašteno za stručnu provedbu mjera izravne potpore, ruralnog razvoja, za pomorstvo i ribarstvo te zajedničke organizacije tržišta. Osim realizacije i provedbe mjera, ima zadaće vođenja Upisnika i registara te održavanja i korištenja IAKS-a preko kojeg se zaprimaju, obrađuju i kontroliraju izravna plaćanja poljoprivrednicima. Također provodi mjere Zajedničke poljoprivredne politike i Zajedničke ribarstvene politike u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede. Navedene politike se financiraju i iz državnog proračuna RH i iz proračuna EU. Tako je APPRRR segment sustava upravljanja i kontrole sljedećih fondova:

- Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) iz kojeg se financiraju mjere izravne potpore i mjere zajedničke organizacije tržišta,
- Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) iz kojeg se financiraju mjere ruralnog razvoja,
- Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) iz kojeg se financiraju mjere za pomorstvo i ribarstvo.

APPRRR upravlja sljedećim upisnicima i bazama podataka (prema APPRRR-u (n.d.a.):

- Upisnik poljoprivrednika sa 165.712 registriranih poljoprivrednika,
- ARKOD – sustav za digitalnu identifikaciju zemljišnih parcela; te prateći registri (vinogradarski registar, registar primarnih proizvođača hrane, registar subjekata u ekološkoj proizvodnji),
- ISAP – centralizirana elektronska baza podataka (za istovremeni unos podataka sa svih 26 lokacija APPRRR u RH),
- AGRONET – zaštićena internetska aplikacija putem koje poljoprivrednici pregledavaju podatke o svom gospodarstvu te u kojoj elektronski popunjavaju zahtjeve za potpore.

APPRRR djeluje putem središnjeg ureda smještenog u Zagrebu, koji koordinira aktivnosti agencije na nacionalnoj razini. Također, agencija ima 21 podružnicu raspoređenu po županijama, što omogućuje lokalnu prisutnost i podršku poljoprivrednicima i korisnicima ruralnog razvoja diljem Hrvatske. Osim toga, ima i 4 ispostave koje pomažu u pružanju usluga i podrške na terenu (APPRRR, n.d.a.).

2.2.3. Uloga Ministarstva financija – Porezne uprave

Porezna uprava igra važnu ulogu u poljoprivredi kao regulator i provoditelj poreznih propisa vezanih uz poljoprivredne aktivnosti. Neke od njenih zadaća su sljedeće: odgovorna je za registriranje poljoprivrednih gospodarstava kao poreznih obveznika, vodi evidenciju o poreznim obveznicima u poljoprivredi što uključuje praćenje njihovih prihoda odnosno primitaka, rashoda odnosno izdataka, imovine i sl. radi utvrđivanja dobiti odnosno dohotka, isto tako provodi kontrolu i nadzor, ali pruža i edukacije i savjetovanja poljoprivrednicima o poreznim propisima i njihovoj primjeni u poljoprivrednim aktivnostima. Status OPG-a u poreznom sustavu se oblikuje poreznim zakonima i propisima koji se odnose na poljoprivredu, kao i na sve ostale djelatnosti koje podliježu oporezivanju (poput ugostiteljskih i turističkih

usluga na OPG-u). Najvažniji propisi su: Zakon o poljoprivredi, Opći porezni zakon, Zakon o trgovini, Zakon o OPG-u, Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom itd.

Poljoprivrednici koji obavljaju djelatnost poljoprivrede i šumarstva mogu biti obveznici sljedećih poreza (Porezna uprava, 2023):

- Porez na dohodak - fizičke osobe koje se bave poljoprivrednom i šumarskom djelatnošću moraju plaćati porez na dohodak, ukoliko su također obveznici poreza na dodanu vrijednost prema posebnom zakonu ili ako u poreznom razdoblju ostvare ukupni godišnji prihod veći od 80.500,00 kuna (10.684,19 eura). Porez na dohodak se primjenjuje na poreznu osnovicu po stopama od 20% i 30% (do 31.12.2023.),
- Prirez porezu na dohodak - plaća poljoprivrednik koji je obveznik poreza na dohodak i koji ima prebivalište ili uobičajeno boravište na području općine ili grada koji su donijeli odluku o propisivanju prireza porezu na dohodak (do 31.12.2023.),
- Porez na dobit - poljoprivrednik je obveznik poreza na dobit ako je u prethodnom poreznom razdoblju ostvario ukupni primitak veći od 7.500.000,00 kuna (995.421,06 eura), a obračunava ga po stopi od 10% ili 18%,
- Porez na dodanu vrijednost (PDV) - poljoprivrednik obračunava i plaća porez na dodanu vrijednost ako je vrijednost njegovih ukupnih godišnjih oporezivih isporuka u prethodnoj ili tekućoj kalendarskoj godini veća od 300.000,00 kuna (39.816.84 eura), ili ako se svojevrijedno (na vlastiti zahtjev) upiše u registar obveznika PDV-a, neovisno o vrijednosti obavljenih isporuka u prethodnoj ili tekućoj kalendarskoj godini. Stope PDV-a iznose 25%, 13% i 5%,
- Porez po odbitku - ako poljoprivrednik zapošljava radnike, tada postaje obveznik obračunavanja, obustavljanja i plaćanja poreza na dohodak od nesamostalnog rada iz plaća radnika temeljem radnog odnosa. U slučaju sezonskog zapošljavanja radnika, poljoprivrednik je također obavezan obračunavati i plaćati porez na dohodak od drugog dohotka,
- Ostali porezi – porez na promet nekretnina, porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna motorna vozila itd.,
- Obvezni doprinosi - poljoprivrednik koji se bavi samostalnom djelatnošću poljoprivrede i šumarstva kao jedinim ili glavnim zanimanjem obavezan je plaćati doprinose za obvezna osiguranja. Ta obveza vrijedi i ako poljoprivrednik obavlja tu djelatnost uz radni odnos i osiguran je temeljem radnog odnosa. U slučaju zapošljavanja radnika, poljoprivrednik je obavezan obračunavati, obustavljati i plaćati doprinose za mirovinsko

osiguranje iz plaće radnika, te kao poslodavac obračunavati i plaćati propisane doprinose za obvezna osiguranja na plaću radnika.

2.2.4. Uloga Državnog inspektorata

Državni inspektorat, kao središnje tijelo javne uprave, ima zadaću provoditi nadzor nad provedbom zakona i propisa u različitim područjima, uključujući i poljoprivredu. Njihov glavni cilj je osigurati usklađenost s propisima i održavanje zakonitosti u poljoprivrednom sektoru. Poljoprivredna inspekcija djeluje unutar Državnog inspektorata i obavlja inspekcijske poslove te službene kontrole u području poljoprivrede, stočarstva, kvalitete hrane i vinarstva. Odgovornosti poljoprivredne inspekcije uključuju nadzor provedbe zakona i propisa, uključujući i propise EU-a, u vezi s tržištem poljoprivrednih proizvoda, mjerama poljoprivredne politike i potporama, gnojivima i poboljšivačima tla, GMO sjemenom i sadnim materijalom te drugim srodnim područjima (Zakon o Državnom inspektoratu, NN 115/18, 117/21, 67/23). Rad inspekcijskih službi se obavlja neovisno od drugih tijela javne uprave što pridonosi transparentnijem obavljanju inspekcijskih poslova.

U području poljoprivrede, inspekcijski nadzori i službene kontrole obuhvaćaju sljedeće (Državni inspektorat, n.d.):

- inspekcijski nadzor korisnika mjera Zajedničke poljoprivredne politike (inspekcija provodi nadzor nad poljoprivrednicima koji primaju potpore i mjere iz ZPP-a. Ovo uključuje provjeru ispunjavanja uvjeta za dobivanje potpora, praćenje pravilne primjene programa i kontrolu dokumentacije),
- inspekcijski nadzor održavanja, korištenja i raspolaganja poljoprivrednim zemljištem (inspekcija nadzire da se poljoprivredno zemljište održava i koristi sukladno propisanim pravilima. To uključuje provjeru uporabe zemljišta za poljoprivredne svrhe, poštivanje uvjeta korištenja, zaštitu okoliša i očuvanje prirodnih resursa),
- inspekcijski nadzor i službene kontrole kakvoće, prometa i primjene sredstava za zaštitu bilja itd. (inspekcija provodi kontrole kakvoće poljoprivrednih proizvoda kako bi se osiguralo da zadovoljavaju propisane standarde. Također se vrši nadzor nad prometom poljoprivrednih proizvoda, uključujući kontrolu deklaracija, označavanja i pravilnosti

tržišnog natjecanja. Inspekcija također nadzire primjenu sredstava za zaštitu bilja kako bi se osiguralo sigurno korištenje i zaštita okoliša).

Inspeksijski nadzori i službene kontrole u području stočarstva, kvalitete hrane i vinarstva imaju za cilj osigurati da njihovi proizašli proizvodi zadovoljavaju propisane standarde kvalitete, sigurnosti, označavanja i podrijetla. Od strane EU se u zadnje vrijeme fokus dosta stavlja na propise vezane uz zaštićene oznake izvornosti i zemljopisnog podrijetla. Time se osigurava zaštita interesa potrošača i dobrobit životinja.

U sektoru za nadzor poljoprivrede, važno je spomenuti i fitosanitarni nadzor. Zadaci fitosanitarne inspekcije podrazumijevaju obavljanje inspeksijskog nadzora provedbe zakona te propisa EU kojima se uređuju: biljno zdravlje, sjeme i sadni materijal, šumski reprodukcijski materijal, GMO, sprečavanje unošenja i širenja te upravljanje invazivnim vrstama i sl.

Sveukupno, poljoprivredna inspekcija obavlja nadzore nad primjenom 22 zakona i vezanih propisa EU kojima je uređeno područje djelokruga rada ove inspekcije (Državni inspektorat, n.d.). Prema Godišnjem planu rada za 2023. godinu, sveukupan zbroj planiranih aktivnosti na razini Državnog inspektorata iznosi 53.290.100,00 eura. U 2022. godini je provedeno 12.490 inspeksijskih kontrola i nadzora u mjeri 4.4. – Učinkovit nadzor propisanih standarda u područjima primarne poljoprivredne proizvodnje i kvalitete hrane, a u mjeri 4.5. – Sprječavanje unošenja i širenja organizama štetnih za bilje izricanjem fitosanitarnih mjera i njihovim izvršenjem su provedene 303 inspeksijske mjere (Državni inspektorat, 2022).

Na 84. sjednici Hrvatskog sabora u siječnju 2023. godine, predstavnik predlagatelja Odbora za poljoprivredu je utvrdio da je kroz 2022. godinu poljoprivredna inspekcija izvršila 11.500 nadzora i utvrdila 8,5 % nesukladnosti. Kod nadzora vina je u uzorku od 70 bilo 50 % nesukladno, u kontroli meda na uzorku od 30 njih 13 je bilo nesukladno, kod bućinog ulja od 10 uzoraka je 6 bilo nesukladno, a kod maslinovog ulja je utvrđeno 52 % nesukladnih uzoraka (Hrvatski sabor, 2023).

Zakonom o OPG-u su propisane i prekršajne odredbe koje uključuju novčane kazne za određene prijestupe. Nositelj OPG-a može biti kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 190,00 do 660,00 eura za sljedeće primjere prekršaja: ne vođenje evidencije o proizvodnji i prodaji vlastitih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koji su proizvedeni na OPG-u, nedovršavanje prijave promjene nositelja OPG-a ili istupanja fizičke osobe iz zajedničkog OPG-a u propisanom roku i sl. (Zakon o OPG-u).

2.3 Regulatorni okvir financijskog izvještavanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava

Kao i sva ostala poduzeća u RH, obiteljska poljoprivredna gospodarstva su dužna voditi određene poslovne knjige i sastavljati financijske i druge izvještaje ukoliko su obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobit. Regulatorni okvir financijskog izvještavanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u RH koji su u sustavu poreza na dobit temelji se na računovodstvenim standardima i propisima koje primjenjuju mikro, mali i srednji poduzetnici. Financijske izvještaje koje OPG u sustavu poreza na dobit sastavlja čine sljedeći godišnji financijski izvještaji:

- Bilanca - prikazuje financijski položaj subjekta na određeni datum. Sastoji se od imovine, obveza te kapitala i rezervi,
- Račun dobiti i gubitka - prikazuje ukupne prihode i ukupne rashode subjekta tijekom izvještajnog razdoblja. Na temelju tih informacija, izračunava se dobit ili gubitak,
- Bilješke uz financijske izvještaje – pružaju dodatne informacije u vezi određenih pozicija u financijskim izvještajima kao i značajne računovodstvene politike koje subjekt primjenjuje.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja su u sustavu poreza na dohodak vode poslovne knjige kao i obrtnici u sustavu poreza na dohodak te sastavljaju prijavu poreza na dohodak. Temeljne poslovne knjige koje vode su Knjiga primitaka i izdataka, Evidencija tražbina i obveza, Popis dugotrajne imovine te Knjiga prometa, a dodatno mogu voditi i Knjigu popisa te ostale analitičke evidencije ovisno o samoj djelatnosti.

2.3.1. Analiza odredbi Zakona o računovodstvu, vezanih propisa te uloga računovodstvenih standarda

Zakonom o računovodstvu reguliraju se različiti aspekti vezani uz knjigovodstvo uključujući knjigovodstvene isprave i poslovne knjige, popis imovine i obveza, primjena standarda financijskog izvještavanja, godišnji financijski izvještaji i slično. Poduzetnici se klasificiraju u kategorije mikro, mali, srednji i veliki ovisno o određenim pokazateljima na zadnji dan poslovne godine koja prethodi godini za koju se sastavljaju financijski izvještaji. Ti pokazatelji

uključuju ukupnu aktivu, prihode i prosječan broj zaposlenika tijekom poslovne godine. Na temelju tih pokazatelja, poduzetnici se svrstavaju u odgovarajuću kategoriju koja određuje njihove obveze i pravila financijskog izvještavanja.

Tablica 2. *Klasifikacija poduzeća prema Zakonu o računovodstvu*

KRITERIJ	MIKRO PODUZEĆE	MALO PODUZEĆE	SREDNJE PODUZEĆE	VELIKO PODUZEĆE
Aktiva	350.000,00 €	4.000.000,00 €	20.000.000,00 €	Oni koji prelaze granične pokazatelje u najmanje 2 uvjeta iz srednje grupe poduzetnika
Prihod	700.000,00 €	8.000.000,00 €	40.000.000,00 €	
Zaposleni	10	50	250	

Izvor: Autor, prema Zakonu o računovodstvu

Fizičke osobe, u ovom slučaju osobe koje obavljaju djelatnost poljoprivrede, mogu postati obveznici poreza na dobit, pri čemu počinju primjenjivati odredbe Zakona o računovodstvu i Zakona o porezu na dobit, po sili zakona ili dobrovoljno. Po sili zakona postaju u slučaju da u prethodnom poreznom razdoblju ostvare ukupne primitke veće od 7.500.000,00 kuna odnosno 995.421,06 eura. Ako u tom sustavu u poreznom razdoblju ostvarene prihode do 7.500.000,00 kuna odnosno 995.421,06 eura primjenjivat će stopu poreza na dobit od 10%, a ukoliko su im prihodi iznad spomenute granice obračunavat će porez po stopi od 18% (Zakon o porezu na dobit). Pravne osobe su u sustavu poreza na dobit neovisno o vrijednosti ostvarenih prihoda. Prema Zakonu o računovodstvu, oni su dužni prikupljati i sastavljati knjigovodstvene isprave, voditi poslovne knjige i pripremati i sastavljati godišnje financijske izvještaje (GFI), poštujući pri tome standarde financijskog izvještavanja i temeljna načela urednog knjigovodstva. GFI čine: bilanca, račun o dobiti i gubitku, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz financijske izvještaje. Mali i mikro poduzetnici sastavljaju samo bilancu, RDG i bilješke. Mikro, mala i srednja poduzeća su obveznici financijskog izvještavanja po Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja, a

subjekti od javnog interesa i sva velika poduzeća su obveznici Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

Prema Zakonu o računovodstvu, knjigovodstvena isprava je svaki interno ili eksterno sastavljeni pisani ili elektronički dokument o poslovnom događaju koji čini osnovu za unos podataka o poslovnom događaju u poslovne knjige. Poslovne knjige čine dnevnik, glavna knjiga i pomoćne knjige koje se vode po načelu sustava dvojnog knjigovodstva odnosno po načelu nepromjenjivog zapisa o nastalom poslovnom događaju. Glavnu knjigu čine bilančni i izvanbilančni zapisi te iznosi u glavnoj knjizi uvijek moraju biti usklađeni s iznosima iskazanima u izvještajima. Također, poduzetnik je odgovoran za točnu, potpunu, provjerljivu i razumljivu računovodstvenu dokumentaciju koja mora biti zaštićena od oštećenja i promjena. Nadzor računovodstvenih poslova obavljaju Ministarstvo financija i Porezna uprava. Financijskog agenciji je do 30. travnja tekuće godine potrebno dostaviti bilancu, RDG i popratne podatke za statističke i druge potrebe (Zakon o računovodstvu).

2.3.2. Analiza odredbi Zakona o obrtu, Zakona o porezu na dohodak i vezanih propisa

Zakonom o obrtu se uređuju sadržaj, način i uvjeti za obavljanje obrta, vrste obrta, prava i obveze obrtnika itd. Obrtnikom se smatra fizička osoba koja obavlja jednu ili više gospodarskih djelatnosti sa svrhom postizanja dohotka ili dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu (Zakon o obrtu, NN 143/13, 127/19, 41/20). Obrti i OPG-ovi su organizacijski oblici mogućeg ustroja prilikom odabira djelatnosti bavljenja poljoprivredom. Oba oblika predstavljaju fizičku, a ne pravnu osobu. Sličnosti su u brzini i jednostavnosti prilikom osnivanja, bez uplaćivanja temeljnog kapitala, neograničene odgovornosti tj. odgovaranja vlastitom imovinom i u zasnivanju radnih odnosa. Razlike su u (manjem) rasponu djelatnosti koje se vežu uz OPG, mogućnosti apliciranja na razne natječaje, pripadnosti stručnoj komori i opciji trgovanja robom koja nije vlastita.

Poveznica između Zakona o obrtu, Zakona o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22) i vezanih propisa s obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom je vidljiva u pravnim i poreznim okvirima kao i ostalim regulativama (propisi o mirovinskom i zdravstvenom osiguranju, Zakon o radu itd.). Obrtnici i poljoprivrednici mogu biti obveznici PDV-a i kada su u sustavu poreza na dohodak i kada su u sustavu poreza na dobit.

Temeljna obilježja kao spona poljoprivrednika i obrtnika u sustavu poreza na dohodak su:

- jednostavno knjigovodstvo (stavka bez protustavke),
- načelo blagajne (učinak transakcije se evidentira kad se primi/isplati novac),
- poslovne knjige (knjiga primitaka i izdataka, popis dugotrajne imovine, knjiga prometa, evidencija tražbina i obveza).

Dohodak od samostalne djelatnosti, uključujući i poljoprivredu, ostvaruju obrtnici, osobe koje obavljaju slobodna zanimanja i vode poljoprivredna gospodarstva. Djelatnost poljoprivrede obuhvaća korištenje prirodnih bogatstava zemlje te prodaju ili zamjenu neprerađenih proizvoda dobivenih iz tih aktivnosti. Fizičke osobe koje se bave poljoprivrednom djelatnošću obveznici su poreza na dohodak. Postoje dva kriterija koja određuju obvezu plaćanja poreza na dohodak: ako su po toj osnovi obveznici PDV-a prema posebnom zakonu ili ako ostvare ukupni godišnji primitak veći od 10.684,19 eura (80.500 kuna) (Zakon o porezu na dohodak).

Poslovne knjige obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava se mogu voditi prema dva osnovna načela; načelo blagajne i načelo nastanka događaja. Već spomenuto, OPG može voditi poslovne knjige na sustavu jednostavnog knjigovodstva po načelu blagajne što znači da se poslovni događaj evidentira kada se novac zaprimi, a ne kada nastane poslovni događaj, za razliku od načela nastanka događaja gdje se poslovni događaji priznaju kada nastanu, a ne kada je novac ili njegov ekvivalent primljen ili isplaćen. Osim poljoprivrednika, načelo blagajne koriste obrtnici i slobodna zanimanja. Općenito, broj i vrsta poslovnih knjiga zavise od zahtjeva korisnika, posebice eksternih (poput Porezne uprave, APPRRR-a), dok način vođenja i vrste poslovnih knjiga ovise od poreznog statusa OPG-a. Poljoprivrednici i obrtnici u sustavu poreza na dohodak su dužni voditi sljedeće poslovne knjige (Žager i Dečman, 2015):

- Knjigu primitaka i izdataka (KPI) – obračunavaju se primici i izdaci iz poslovnih događaja prema naplaćenju naknadi ili izvršenju plaćanja. Sadrži osnovne podatke o poljoprivredniku, dokumentu i datumu transakcije. Primici i izdaci su grupirani u 3 skupine: gotovina, žiro račun, u naravi. U primitke se ubrajaju oblici poput novca, stvari i sl. koji nastaju najvećim dijelom od prodaje poljoprivrednih proizvoda. Izdatke čine svi odljevi dobara koje porezni obveznik tijekom poreznog razdoblja čini s namjerom prikupljanja, osiguranja i očuvanja poslovnih primitaka (Božina et al., 2021). U poglavlju 4. će biti priložena slika KPI-a izabranog OPG-a.

- Popis dugotrajne imovine (DI) – u ovu poslovnu knjigu poljoprivrednik unosi svu dugotrajnu imovinu u svom vlasništvu, a čija je nabavna vrijednost veća od 464,53 € i čiji je vijek trajanja duži od godine dana. Također, popis dugotrajne imovine služi i za obračun troška amortizacije. Povezano s KPI, trošak amortizacije se ondje dokumentira kao izdatak u naravi i umanjuje iznos dohotka. Obrazac DI vodi se od stavljanja u upotrebu prvog osnovnog sredstva i vodi se kontinuirano tijekom poslovanja, a na kraju obračunskog razdoblja, tj. na 31.12 obračunava se amortizacija sve dugotrajne imovine. Zaključna stanja se prenose kao početna stanja u idućoj godini (Žager i Dečman, 2015). Obrazac DI prikazan je na slici 3.
- Evidenciju o tražbinama i obvezama (ETO) – poslovna knjiga koja služi za praćenje svih primljenih i izdanih računa, osim gotovinskih transakcija. Ova evidencija omogućava poljoprivrednicima da prate svoje financijske obveze i potraživanja, a prikazana je na slici 4. Međutim, poljoprivrednici koji su obveznici poreza na dodanu vrijednost (PDV) i koji već vode Knjigu primljenih računa (URA) i Knjigu izdanih računa (IRA), nisu obvezni voditi zasebnu Evidenciju o tražbinama i obvezama. Knjige URA i IRA se tada smatraju dijelom njihovih poslovnih knjiga koje već obuhvaćaju praćenje obveza i potraživanja ako se vode po načelu zaprimanja odnosno izdavanja računa. S druge strane, poljoprivrednici koji vode knjige URA i IRA prema plaćenim odnosno naplaćenim računima, dužni su voditi i posebnu Evidenciju o tražbinama i obvezama jer se iz knjiga URA i IRA ne vide oni ulazni i izlazni računi koji nisu plaćeni odnosno naplaćeni.
- Knjiga prometa – poslovna knjiga koja se vodi za svako prodajno mjesto posebno i u koju se na dnevnoj bazi evidentiraju sve naplate u gotovini. U slučaju paušalnog oporezivanja tu se ubrajaju i sve ulazne transakcije obavljene bezgotovinskim putem. Obrazac knjige prometa je propisan Pravilnikom o porezu na dohodak (NN 10/17, 128/17, 106/18, 1/19, 80/19, 1/20, 74/20, 1/21, 102/22, 112/22, 156/22, 1/23, 56/23), a prikazan je na slici 5.

Knjiga primitaka i izdataka služi kao podloga za utvrđivanje dohotka i porezne obveze, dok ostale poslovne knjige služe za dodatnu regulaciju utvrđenog dohotka. Utvrđivanje porezne obveze prikazano je u tablici 3.:

Tablica 3. Utvrđivanje porezne obveze

POSLOVNI PRIMICI
- POSLOVNI IZDACI
= DOHODAK
- UMANJENJA DOHOTKA (OSOBNI ODBITAK, POREZNE OLAKŠICE)
= POREZNA OSNOVICA
x % POREZA (I PRIREZA)
= POREZNA OBVEZA

Izvor: Žager i Dečman, 2015

Poslovni primici obuhvaćaju sve vrste dobara (novac, stvari, prava, usluge) koje porezni obveznik ostvari tijekom poreznog razdoblja kroz svoj rad ili obavljanje djelatnosti. To mogu biti primici od prodaje proizvoda ili usluga, naknade, honorari, kamate, dividende i slično. S druge strane, poslovni izdaci predstavljaju odljeve dobara s novčanom vrijednošću koje su izvršene radi ostvarivanja primitaka. To uključuje izdatke za nabave sirovina i materijala, plaće i doprinose radnika, usluge najma, komunalne usluge, poreze i doprinose, marketinške aktivnosti i druge izdatke koji su nužni za obavljanje poslovne djelatnosti.

Dohodak se izračunava kao razlika između poslovnih primitaka priteklih tijekom poreznog razdoblja i porezno priznatih izdataka nastalih u istom poreznom razdoblju. Ako su poslovni primici veći od porezno priznatih izdataka, rezultat je pozitivan, a ako su porezno priznatih izdaci veći od poslovnih primitaka, rezultat je negativan (Zakon o porezu na dohodak). Osnovica za osobni odbitak iznosi 4.000,00 kn odnosno 531 euro, a uskoro se očekuje povećanje osnovnog osobnog odbitka na 560 eura (Vlada RH, 2023.). Osobni odbitak za uzdržavane članove obitelji je definiran koeficijentima odbitka. Ostali propisani odbici su npr. izdaci za zdravstvene usluge i darovanje do propisanog iznosa. Pod porezne olakšice se ubrajaju plaće novozaposlenih radnika, državne potpore za obrazovanje i izobrazbu, izdaci za istraživanje i razvoj. Sve porezne olakšice se priznaju samo ako su unesene u KPI na temelju vjerodostojnih isprava i prema načelu blagajne (Žager i Dečman, 2015). Godišnji porez na

dohodak se plaća po stopi od 20 % na poreznu osnovicu do visine 360.000,00 kuna odnosno do 47.780,28 eura te po stopi od 30 % na dio porezne osnovice koji prelazi iznos od 360.000,00 kuna odnosno od 47.780,28 eura, a također se očekuje povećanje te granice na 50.400 eura (Vlada RH, 2023.).

2.4. Analiza značajnih računovodstvenih standarda za poljoprivredu

Hrvatski standardi financijskog izvještavanja i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja su skup pravila, smjernica i postupaka koji reguliraju način na koji poslovni subjekti u Hrvatskoj pripremaju i prezentiraju svoje financijske izvještaje. Ovi standardi imaju za cilj osigurati transparentnost, dosljednost i kvalitetu financijskih izvještaja kako bi korisnici tih izvještaja mogli donositi ispravne odluke.

U poljoprivrednoj djelatnosti priprema i implementacija godišnjeg obračuna se sastoji od uobičajenih radnji koje krajem godine obavljaju i sve ostale djelatnosti poput obračuna amortizacije, popisa imovine i obveza i sl., no poljoprivredna djelatnost ima određene specifičnosti u proizvodnim aktivnostima vezane uz stvaranje nove biološke imovine, prirastu postojeće imovine i dobivanju poljoprivrednih proizvoda. Na datum bilance je potrebno odrediti vrijednost sve biološke imovine u poljoprivrednoj djelatnosti po fer vrijednost, a ako nije moguće odrediti fer vrijednost onda je potrebno utvrditi stvarne troškove nabave. Zbog toga je važno klasificirati vrstu i namjenu svake od tih aktivnosti kako bi se osiguralo ispravno računovodstveno praćenje i priznavanje biološke imovine/poljoprivrednih proizvoda (Cirkveni Filipović, 2022).

Hrvatski standard financijskog izvještavanja 17 (HSFI 17) – Poljoprivreda odnosno Međunarodni računovodstveni standard 41 (MRS 41) – Poljoprivreda uređuju računovodstveno praćenje i postupanje s biološkom imovinom i poljoprivrednim proizvodima i to samo do trenutka ubiranja poljoprivrednih proizvoda (do žetve). Dalje se, nakon žetve i pri praćenju proizvoda dobivenih od poljoprivredne djelatnosti, primjenjuju zahtjevi Hrvatskog standarda financijskog izvještavanja 10 (HSFI 10) – Zalihe odnosno Međunarodnog računovodstvenog standarda 2 (MRS 2) – Zalihe.

2.4.1. HSFI 17 vs. MRS 41 - Poljoprivreda

Prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja (HSFI, NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22) cilj HSFI-a 17 je odrediti računovodstveni tretman u vezi s biološkom imovinom i poljoprivrednim proizvodima. Pri mjerenju, priznavanju i objavljivanju biološke imovine i poljoprivrednih proizvoda u financijskim izvještajima poduzetnika se treba primjenjivati spomenuti standard. Ukoliko ispunjavaju sljedeće uvjete, poljoprivredni proizvodi i biološka imovina se priznaju u financijskim izvještajima (prema HSFI):

- poduzetnik ima kontrolu nad ovom imovinom,
- vjerojatno je da će buduće ekonomske koristi vezane uz ovu imovinu pritijecati poduzetniku,
- trošak nabave ili fer vrijednost može se pouzdano izmjeriti.

U slučaju kada biološka imovina prestane ispunjavati ove kriterije tada poduzetnik prestaje priznavati biološku imovinu.

Mjerenje biološke imovine i poljoprivrednih proizvoda u financijskim izvještajima poduzetnika podliježe određenim pravilima prema HSFI 17. Ako je moguće pouzdano izmjeriti fer vrijednost biološke imovine, ona se mjeri po fer vrijednosti umanjenoj za troškove do točke prodaje. Ako se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti, biološka imovina se mjeri po trošku nabave umanjenom za ispravak vrijednosti i gubitke od umanjenja, primjenjujući odgovarajući standard (HSFI 6 – Dugotrajna materijalna imovina ili HSFI 10 – Zalihe). Poljoprivredni proizvodi koji su dio biološke imovine mjere se po fer vrijednosti umanjenoj za procijenjene troškove do točke prodaje, dok se poljoprivredni proizvodi nakon ubiranja mjere prema HSFI 10. Procijenjeni troškovi uključuju prijevozne troškove, pristojbe nadzornih organizacija, poreze i slično. Prihodi i rashodi koji se odnose na početno priznavanje biološke imovine i poljoprivrednih proizvoda, mjerene po fer vrijednosti umanjenoj za procijenjene troškove do točke prodaje, a priznaju se kada nastanu. Državne potpore vezane uz biološku imovinu koja se mjeri po fer vrijednosti umanjenoj za procijenjene troškove do točke prodaje priznaju se u razdoblju kada je nastalo potraživanje, pod pretpostavkom da su ispunjeni svi uvjeti. Ako se biološka imovina mjeri po trošku nabave umanjenom za ispravak vrijednosti i gubitak od umanjenja, državna potpora se priznaje kao odgođeni prihod prema HSFI 14 – Vremenska razgraničenja i HSFI 15 - Prihodi. Poduzetnik treba objaviti procjenu fizičke količine i značajne aktivnosti vezane uz dugotrajnu biološku imovinu za svaku grupu. Također, treba objaviti fer

vrijednost svake grupe poljoprivrednih proizvoda i biološke imovine te metode korištene za utvrđivanje fer vrijednosti. Ako se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti, treba objaviti knjigovodstvenu vrijednost biološke imovine i razloge za nemogućnost pouzdanog mjerenja fer vrijednosti (prema HSFI 17).

Prema Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008), cilj MRS-a 41 – Poljoprivreda je propisati računovodstveni tretman u vezi s poljoprivrednom djelatnošću. Kao i HSFI 17, ovaj standard se primjenjuje na poljoprivredne proizvode što su proizvodi žetve/berbe biološke imovine subjekta samo u trenutku žetve/berbe nakon čega se primjenjuje MRS 2 – Zalihe. Subjekt priznaje biološku imovinu i poljoprivredne proizvode na temelju ista tri pravila kao i u HSFI-u 17. Prema MRS 41, dobit ili gubitak pri početnom priznavanju biološke imovine i promjenama poštene vrijednosti umanjene za troškove prodaje uključuju se u račun dobiti i gubitka za isto razdoblje. Isto vrijedi i za početno priznavanje poljoprivrednih proizvoda. Ako nije moguće pouzdano izmjeriti fer vrijednost biološke imovine pri početnom priznavanju, ona se mjeri po trošku nabave umanjenom za akumuliranu amortizaciju i gubitke od umanjenja vrijednosti. Ako subjekt mjeri biološku imovinu po trošku nabave umanjenom za akumuliranu amortizaciju i gubitke od umanjenja, dužan je pružiti opis biološke imovine, obrazloženje nemogućnosti pouzdanog mjerenja, raspon procjena poštene vrijednosti, metodu amortizacije, korisni vijek uporabe, bruto knjigovodstvenu vrijednost i akumuliranu amortizaciju na početku i kraju razdoblja. Smatra se da je poštena vrijednost poljoprivrednih proizvoda uvijek pouzdano izmjerljiva pri žetvi/berbi. Kada je riječ o državnim potporama i njihovom priznavanju u računu dobiti i gubitka, vrijede iste smjernice kao u HSFI 17, uz primjenu MRS-a 20 – Računovodstvo državnih potpora i objavljivanje državne pomoći, za biološku imovinu koja se mjeri po trošku nabave. Obavezno je objavljivanje vrste, opsega, neispunjenih uvjeta, nepredviđenih događaja i očekivanih smanjenja razine državnih potpora. Općenito, subjekt objavljuje ukupnu dobit ili gubitak koji su nastali pri početnom priznavanju biološke imovine i poljoprivrednih proizvoda, kao i promjene poštene vrijednosti umanjene za troškove prodaje biološke imovine. Za svaku skupinu biološke imovine, subjekt treba pružiti opis koji može biti u narativnom ili količinskom obliku (prema MRS-u 41 i MRS-u 20).

2.4.2. HSFI 10 vs. MRS 2 – Zalihe

Prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja, cilj HSFI-a 10 – Zalihe je odrediti računovodstveni postupak za utvrđivanje, obračunavanje i evidentiranje zaliha. Najvažnije je obuhvatiti sve troškove vezane uz formiranje zaliha koje treba priznati kao imovinu u procesu poslovanja do priznavanja povezanih prihoda. Definicija zaliha je da je to kratkotrajna materijalna imovina koja ima sljedeća obilježja:

- drži se zbog prodaje u redovnom tijeku poslovanja,
- drži se u procesu proizvodnje radi kasnije prodaje,
- drži se u obliku materijala ili dijelova koji će biti utrošeni u procesu proizvodnje ili u postupku pružanja usluga.

Vezano uz poljoprivrednu djelatnost, kratkotrajna biološka imovina je jedan od oblika zaliha. Kako je već spomenuto u prethodnom poglavlju, nakon žetve/berbe se biološka imovina počinje tretirati kao zalihe.

U bilanci zalihe se priznaju kada je vjerojatno da će poduzetnik imati buduće ekonomske koristi od njih ili kada se njihove vrijednosti/troškovi mogu pouzdano izmjeriti. Prestanak priznavanja zaliha nastupa kada više nisu ispunjeni kriteriji za očekivane ekonomske koristi vezane uz te zalihe ili kada se njihova vrijednost ne može pouzdano izmjeriti te kada se prodaju. Pri prodaji zaliha, prihodi se priznaju u računu dobiti i gubitka, dok se pripadajući troškovi prodaje priznaju kao rashod u razdoblju kada su priznati prihodi od prodaje. Mjerenje zaliha može se obavljati po troškovima nabave ili po neto utrživoj vrijednosti, pri čemu se primjenjuje niža od te dvije vrijednosti. U vrijednost zaliha uključuju se troškovi nabave (kupovna cijena, uvozne carine, troškovi prijevoza i sl.), troškovi konverzije (izravan rad i sl.) te ostali troškovi (opći neproizvodni troškovi i sl.) koji su nastali do trenutka kada su zalihe stigle na trenutnu lokaciju i trenutno stanje. Troškovi skladištenja, troškovi prodaje, neuobičajeni troškovi otpadnog materijala i slični troškovi ne priznaju se kao rashod prilikom priznavanja prihoda od prodaje zaliha, već se priznaju kao rashod u razdoblju kada su nastali. Metoda za određivanje vrijednosti zaliha treba biti ista za sve zalihe iste vrste i namjene. To može biti metoda "prvi ulaz - prvi izlaz" (FIFO), ponderirani prosječni trošak ili druge metode predviđene standardom. U bilješkama uz financijske izvještaje treba objaviti računovodstvene politike koje su usvojene za mjerenje zaliha, ukupnu knjigovodstvenu vrijednost zaliha, iznos zaliha priznat kao rashod tijekom razdoblja, ispravke vrijednosti zaliha do neto utržive vrijednosti i slične informacije.

Prema Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008), cilj MRS-a 2 – Zalihe je utvrditi računovodstveni tretman za zalihe, gdje se kao glavno pitanje postavlja iznos troška koji treba priznati kao imovinu i knjižiti do priznavanja povezanih prihoda.

Ovaj standard se ne primjenjuje na mjerenje zaliha u posjedu proizvođača poljoprivrednih i šumarskih proizvoda, te minerala i mineralnih proizvoda ako se mjere po neto utrživoj vrijednosti sukladno uvriježenoj praksi u tim djelatnostima. Ako se te zalihe mjere po neto utrživoj vrijednosti, promjene njihove vrijednosti priznaju se u računu dobiti i gubitka za razdoblje u kojem je ta promjena nastala. Isto kao i kod HSFI-a 10, zalihe se mjere po trošku nabave ili neto utrživoj vrijednosti, ovisno o tome što je niže. U skladu s MRS-om 41 – Poljoprivreda, početno se mjere zalihe poljoprivrednih proizvoda (one koje je subjekt ubrao kao plod svoje biološke imovine) po njihovoj fer vrijednosti umanjenoj za troškove prodaje u trenutku ubiranja odnosno žetve. Metode za utvrđivanje vrijednosti zaliha su iste kao i u HSFI-u 10, primjena FIFO metode ili metode prosječnog ponderiranog troška. Prilikom prodaje zaliha, rashodi se priznaju u istim uvjetima kao i prema HSFI-u 10, što vrijedi i za objave u bilješkama u kojima je potrebno objaviti iste podatke i informacije o zalihama.

3. FONDOVI EUROPSKE UNIJE KAO PRILIKA ZA RAZVOJ OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA

Republika Hrvatska 1. srpnja 2013. godine postaje punopravnom članicom Europske unije. To znači da RH postaje dijelom najvećeg zajedničkog tržišta koje pruža određenu političku i gospodarsku stabilnost. Pristupanje ovakvoj vrsti ekonomske integracije daje snažan stimulans gospodarstvu. Što se tiče poljoprivrednog sektora, dominira prednost u korištenju značajnih financijskih sredstava. Ta sredstva u poljoprivrednoj djelatnosti služe za unapređenje konkurentnosti, inovacije, održivosti i ruralnog razvoja. Na raspolaganju su razni programi i sredstva koji se pružaju kroz određena programska razdoblja, no i ona su podložna modifikacijama ovisno o raznim čimbenicima kao što su geopolitička događanja, krize i sl. Sve su te politike i akcije usmjerene ciljano i strateški te obuhvaćaju široka područja života onih koji žive u EU. Strategije se donose na desetogodišnjoj razini prema kojoj se planiraju predstojeće akcije i sedmogodišnje projekcije proračuna (VFO), godišnji proračuni te programi i fondovi (APPRRR, n.d.c.). Trenutni proračunski okvir se odnosi na razdoblje 2021.-2027. godine, a proračun za 2023. godinu iznosi 186,62 milijarde eura i raspodjeljuje se na (Vijeće EU i Europsko vijeće, 2022):

- Jedinstveno tržište, inovacije i digitalizacija: 21,55 milijardi eura
- Kohezija, otpornost i vrijednosti: 70,59 milijardi eura
- Prirodni resursi i okoliš: 57,26 milijardi eura
- Migracije i upravljanje granicama: 3,73 milijarde eura
- Sigurnost i obrana: 2,12 milijarde eura
- Susjedstvo i svijet: 17,21 milijarda eura
- Europska javna uprava: 11,31 milijarda eura
- Posebni instrumenti: 2,86 milijardi eura
- Ukupno: 186,62 milijarde eura (kao postotak bruto nacionalnog dohotka (BND) EU-27: 1,14 %)

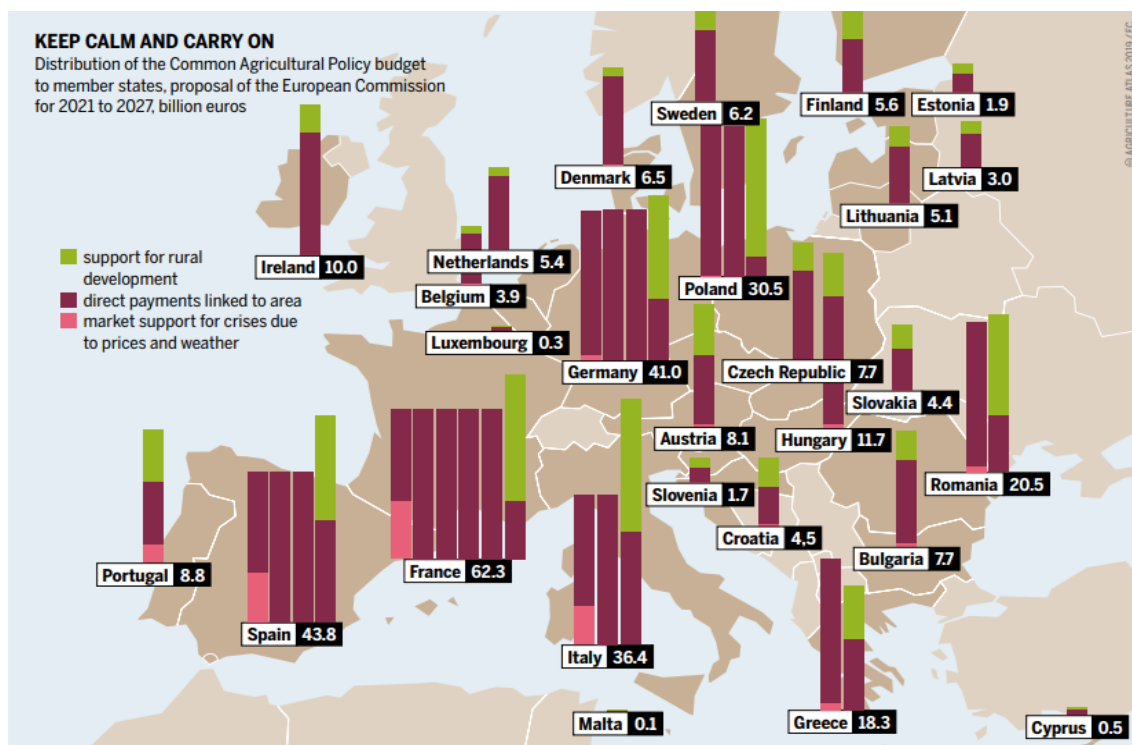
Danas se svijet susreće s izazovima rata, inflacije, a donedavno i s pandemijom. U takvim neizvjesnim vremenima, sve se više stavlja fokus na poljoprivredne proizvodne resurse. Ratom u Ukrajini je došlo do ozbiljnog narušavanja tržišta poljoprivrednih proizvoda i jedan od najvećih globalnih izazova je sigurnost opskrbe hranom. Zato EU izdvaja značajna financijska sredstva za ublažavanje tih posljedica. U spomenutoj (ne)prilici profitirati najviše može

poljoprivredni sektor odnosno poljoprivrednici. Hrvatski poljoprivrednici imaju još prostora za razvitak u usporedbi s ostalim europskim poljoprivrednicima. Prema istraživanju koje je proveo Državni zavod za statistiku (2021) na uzorku od 20.000 PG-ova, prosječno hrvatsko poljoprivredno gospodarstvo (PG) koristi 11,6 ha poljoprivrednog zemljišta, uzgaja 5,6 uvjetnih grla stoke, ostvaruje standardni ekonomski rezultat u iznosu od 15.134 eura i za svoj rad utroši 1,19 godišnjih jedinica rada. Prosječno hrvatsko PG koristi 30 % manje poljoprivrednog zemljišta, uzgaja 56 % manje stoke i ostvaruje 57 % manji standardni ekonomski rezultat u komparaciji s prosječnim PG-ovima u EU. Gotovo 18 % poljoprivrednih gospodarstava ima nositelja mlađeg od 44 godine, dok njih 33 % ima nositelja starijeg od 65 godina. Prema tipu proizvodnje najveći broj poljoprivrednih gospodarstava se bavi mješovitom proizvodnjom različitih usjeva uz stočarstvo. Prema novijim istraživanjima o povlačenju EU sredstava (Rep, 2021), pokazatelji ukupnih troškova, ukupnih vlastitih sredstava i strukturnog proračunskog salda se od 2013. do 2019. godine pospješuju i idu prema trendovima razvijenijih EU članica.

3.1. Pregled europskih politika usmjerenih na poljoprivredu

Kako je već spomenuto, strategije se donose na desetogodišnjoj razini. U sklopu strategija se zatim određuju zajednički ciljevi odnosno politike te se europske javne politike donose za sedmogodišnje razdoblje kroz proračunski okvir (VFO). Postavljaju se tematski prioriteti i određuju smjernice za svako razdoblje. EU ima širok raspon javnih politika kojima obuhvaćaju mnoge sektore i izazove. Neke od glavnih uključuju: unutarnje tržište, ekonomski i monetarni sustav, regionalne politike i koheziju, poljoprivrednu politiku itd. Kao jedna od najstarijih i najjačih glasi Zajednička poljoprivredna politika, a povezana s njom i ruralnim krajevima, važna je za spomenuti i Kohezijska politika. Kohezijskom politikom se nastoje smanjiti disproporcije u razvijenosti zemalja članica. U trenutnom VFO-u RH ima na raspolaganju gotovo 14,5 milijardi eura. Iznos od 9,68 milijardi eura je namijenjen za kohezijsku, sigurnosnu i ribarstvenu politiku, a 4,8 milijardi eura je namijenjeno za poljoprivrednu politiku (Ressler, 2022).

Slika 6. Raspodjela ZPP budžeta po zemljama članicama u VFO-u 2021.-2027. (u milijardama €)

Izvor: Agriculture Atlas, 2019

3.1.1. Zajednička poljoprivredna politika

Određene politike vezane uz poljoprivrednu djelatnost se javljaju još u 19. stoljeću kada je nekoliko europskih zemalja podiglo tržišne barijere radi zaštite domaće proizvodnje od konkurentske američke. Razvoj Zajedničke poljoprivredne politike se veže uz pedesete godine prošlog stoljeća, kao rezultat nestašice hrane nakon Drugog svjetskog rata i u želji da se poljoprivredni sektor što prije oporavi. Uspostavljena je službeno 1962. godine. Sažeto rečeno, ZPP je skup mjera i programa sufinanciranja poljoprivrednog sektora u EU. Primarni cilj joj je osigurati hranu po prihvatljivim cijenama i omogućiti poljoprivrednicima primjeren životni standard (APPRRR, 2011). I danas su to ciljevi ZPP-a, uz naglasak na sljedeća tri strateška cilja (Europska komisija, n.d.):

1. povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene,

2. jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora (s fokusom na digitalizaciju),
3. obnova ruralnog gospodarstva i unapređenje životnih uvjeta u ruralnim područjima.

Unazad 60 godina od osnivanja, ZPP je prošla razne reforme. Zadnja je bila 2021. godine i odnosi se na programsko razdoblje 2021.-2027. U novom programskom razdoblju se planira pravednija raspodjela sredstava kako bi se bolje odgovorilo na potrebe malih i srednjih OPG-ova, fleksibilnija je definicija aktivnog poljoprivrednika radi mogućnosti dobivanja potpora, veće potpore mladim poljoprivrednicima i sl. Veće su zelene ambicije, radi se na prijelazu na održivije sustave poljoprivredne proizvodnje, dodani su i elementi koji uvjetuju zakonska plaćanja u eko-shemama. Također novi ZPP podupire pristup koji je više usmjeren na rezultate i praćenje rezultata, pa će tako Europska Komisija ocijeniti dosljednost i doprinos država članica u predloženim ciljevima u nacionalnim strateškim planovima koji se trebaju voditi ciljevima EU 2030 (EPRS, 2022).

Države članice su dužne detektirati svoje potrebe i u skladu sa strateškim ciljevima izraditi Strateške planove, koje treba odobriti Europska komisija. Strateški plan obuhvaća mjere dva stupa: I. stup (izravna plaćanja, sektorske mjere, vinska omotnica) i II. stup (mjere ruralnog razvoja). Također ti planovi trebaju doprinijeti ambicijama (Europska komisija, 2022):

- europskog zelenog plana (težnja da Europa bude prvi klimatski neutralan kontinent do 2050. godine),
- strategije "od polja do stola" (težnja za izgradnjom prehrambenog lanca koji donosi korist potrošačima, proizvođačima, klimi i okolišu),
- strategije za bioraznolikost (težnja za zaštitom prirode i prestankom uništavanja ekosustava).

U izglasavanju ovakvih novina, veliki značaj je imao Odbor za poljoprivredu i ruralni razvoj (AGRI Committee) u Europskom Parlamentu. U reformi iz 2013. i zadnjoj iz 2021. godine, ovaj Odbor je bio odgovaran za svaki zakonodavni paket, a njegova uloga je izraditi nacrt stajališta Parlamenta prije nego što se o njemu glasa na plenarnim sjednicama (koje predstavljaju zaključak zakonodavnog rada odbora) (Europska komisija, 2021).

S obzirom na nesigurnost poslovanja i sve rizike (poput klimatskih promjena, cjenovnih fluktuacija na tržištu, raznih bolesti biljaka i životinja itd.) koji prate poslovanje poljoprivrednog gospodarstva, javni sektor pruža određenu razinu zaštitnih mehanizama. Pružaju se u obliku: potpora dohotku, tržišnih mjera i mjera ruralnog razvoja. ZPP se bazira na

dva stupa: dohodovnoj i tržišnoj politici te politici ruralnog razvoja, koji se financiraju iz dva fonda: EFJP i EPFRR. Proračun EU podupire područja poljoprivrede, gospodarstvu, društvenu i teritorijalnu koheziju koji spadaju pod područja rashoda u proračunu.

3.1.2. Politika ruralnog razvoja EU

Kreiranje ove politike počinje krajem 20. stoljeća kroz Agendu 2000 (zakonski prijedlog od strane Europske komisije). Politika ruralnog razvoja, kao drugi stup ZPP-a, usmjerena je na promicanje ravnomjernog i održivog razvoja ruralnih područja u EU. Cilj joj je poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima, diversifikaciju ruralne ekonomije, očuvanje okoliša i kulturnog naslijeđa te jačanje društvene kohezije. Polazi od činjenice da je više od 80 % prostora EU-a ruralno i da 30-ak % stanovništva EU-a živi u ruralnim područjima. Danas se većina ruralnih područja susreće s istim izazovima kao što su depopulacija, manji prihodi od prosjeka, slabija povezanost i dostupnost usluga, slabija stopa zaposlenosti i sl. (Rossi, 2022). U lipnju 2021. Europska komisija objavila je komunikaciju u kojoj je iznijela dugoročnu viziju ruralnih područja EU-a. Ona uključuju pitanja koja se odnose na demografske promjene, loš pristup uslugama i pitanja vezana uz povezanost. Niži udio kućanstava u ruralnim regijama ima pristup širokopojasnom internetu sljedeće generacije u usporedbi s prosjekom EU-a. Razine tercijarnog obrazovanja i osnovnih digitalnih vještina niže su u ruralnim područjima i postoji značajan jaz između stopa zaposlenosti muškaraca i žena. U ruralnim područjima veći je udio mladih u dobi od 15 do 29 godina koji nisu zaposleni niti se obrazuju ili osposobljavaju. Odgovor naveden u priopćenju Komisije uključuje prijedloge za ruralni pakt koji uključuje aktere na razini EU-a, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kako bi podržali viziju i akcijski plan za potporu jačim, povezanim, otpornijim i naprednijim ruralnim područjima (McEldowney, 2021). Specifična pitanja i izazovi s kojima se suočavaju ruralna područja sada su u središtu širokog skupa radnji koje gledaju i dalje od mjera ruralnog razvoja ZPP-a. Dugoročna vizija uključuje prijedloge za ruralni pakt koji uključuje EU, nacionalnu, regionalnu i lokalnu razinu u podupiranju vizije i akcijskog plana s vodećim projektima i novim alatima za potporu jačim, povezanim, otpornijim i naprednijim ruralnim područjima (Europski parlament, 2021).

Države članice pripremaju vlastite programe ruralnog razvoja kako bi zadovoljile nacionalne i regionalne zahtjeve unutar zajedničkih prioriteta EU-a. Ti programi se sufinanciraju iz EPFRR-

a i nacionalnih proračuna. Ova razlika je u odnosu na prvi stup ZPP-a, koji se financira isključivo iz proračuna EU-a. Vlastiti programi ruralnog razvoja pružaju određenu dozu fleksibilnosti državama članicama da provode projekte prilagođene njihovim vlastitim i specifičnim zahtjevima, ali unutar okvira glavnih šest prioriteta koji se nadovezuju na opća tri, već spomenuta u poglavlju 3.1.1., glavna cilja ZPP-a.

Iako ove mjere predstavljaju samo mali dio financiranja ZPP-a, one igraju važnu ulogu u rješavanju socioekonomskih potreba ruralnih područja.

3.1.3. Europska mreža za ruralni razvoj

U svrhu ostvarenja ciljeva politika ruralnog razvoja, formirane su ruralne mreže diljem Europe. Nacionalne ruralne mreže (NRM) imaju ulogu podržavanja razmjene informacija i učenja među svim partnerima koji sudjeluju u provedbi politika ruralnog razvoja u državama članicama Europske unije. To uključuje javna tijela, gospodarske i socijalne partnere te relevantne organizacije civilnog društva. U skladu s tim, osnovana je Europska mreža za ruralni razvoj (European Network for Rural Development - ENRD) kao platforma koja okuplja sudionike ruralnog razvoja diljem Europe. Njezina svrha je razmjena informacija o primjeni politika, programa i projekata vezanih uz ruralni razvoj te pronalaženje načina za njihovo poboljšanje i postizanje još boljih rezultata. ENRD je osnovan 2008. godine na inicijativu Europske komisije, točnije njezinog odjela za poljoprivredu i ruralni razvoj. Glavni cilj europske mreže za ruralni razvoj je angažirati i dosegnuti sve zainteresirane i predane dionike ruralnog razvoja diljem Europe. Četiri su glavna cilja (ENRD, 2022):

1. povećati veću uključenost dionika u ruralni razvoj,
2. unaprijediti kvalitetu programa ruralnog razvoja,
3. bolje informirati o koristima politike ruralnog razvoja,
4. poduprijeti vrednovanje programa ruralnog razvoja.

ENRD paralelno djeluje s još jednom europskom ruralnom mrežom: Europskim partnerstvom za inovacije u području poljoprivredne produktivnosti i održivosti (EPI-AGRI). EPI-AGRI je inicijativa Europske unije koja okuplja dionike iz područja poljoprivrede, istraživanja, industrije, obrazovanja i lokalne zajednice s ciljem poticanja inovacija u poljoprivredi. Glavni cilj EPI-AGRI je promicanje suradnje i razmjene znanja između istraživača, poljoprivrednika,

industrije i drugih dionika kako bi se unaprijedile poljoprivredne prakse, povećala produktivnost, poboljšala održivost i potaknula konkurentnost europske poljoprivrede (EIP-AGRI, n.d.).

Ovim dvjema mrežama upravljaju službene upravljačke strukture koje obuhvaćaju različite skupine dionika iz područja ruralnog razvoja. Skupština se sastaje jednom godišnje radi strateškog usmjeravanja, smjernica i savjeta uz isticanje aktualnih tema i pitanja koje bi mogle biti od značaja. U skupštini sudjeluju predstavnici vlada, civilnih i lokalnih organizacija za inovacije i NRM-ova svih zemalja članica (ENRD, 2016).

Jedinice za potporu mreži su Kontaktna točka (koordinira tematske i analitičke aktivnosti, omogućuje umrežavanje i razmjenu te izvješćuje o radu i stajalištima mreže) i Služba za vrednovanje (pruža stručnu potporu za poboljšanje metoda, oruđa, znanja i razumijevanja potrebnih za vrednovanje programa ruralnih razvoja). Navedene dvije jedinice organiziraju niz sastanaka, tematske radne skupine, seminare i radionice (ENRD, 2016).

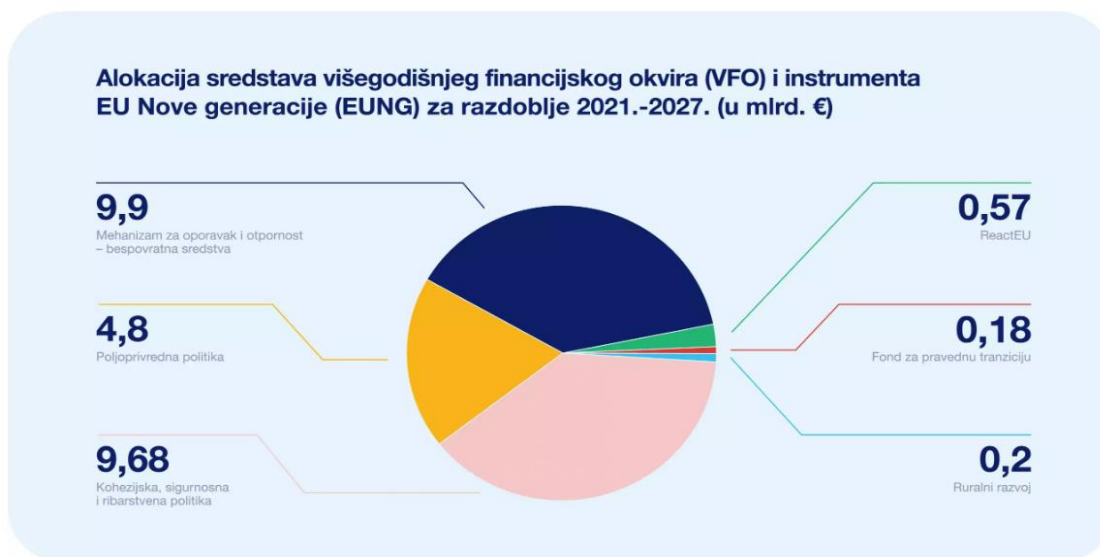
Ukratko, ENRD podupire učinkovitu implementaciju programa ruralnog razvoja zemalja članica na način da olakšavaju suradnju ruralnog dijela Europe kroz dijeljenje znanja i razmjene informacija.

3.2. Analiza Europskih strukturnih i investicijskih fondova u Republici Hrvatskoj

Europski strukturni i investicijski fondovi (ESIF) su financijski instrumenti EU-a koji imaju za cilj promicanje ravnomjernog regionalnog razvoja, povećanje konkurentnosti i poticanje gospodarskog rasta u EU. Oni se sastoje od nekoliko fondova i programa koji se koriste za ulaganja u različite sektore i regije diljem EU-a. U programskom razdoblju 2014.-2020. RH je bilo na raspolaganju ukupno 10,731 milijarda eura u sklopu sljedećih pet fondova: Europski fond za regionalni razvoj (ERDF), Kohezijski fond (KF), Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (ERDF) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (ERDF). U trenutnom programskom razdoblju 2021.-2027. RH na raspolaganju ima više od 25 milijardi eura. Iznos je više nego dvostruko veći nego u prošlom razdoblju, a razlog je što se sada financira iz dva izvora sredstava: VFO (~ 14 milijardi €) i instrument Next Generation EU (~ 11 milijardi €). Slikom 7 prikazana je analitika alokacije sredstava. Kako bi

se mogla koristiti sredstvima instrumenta NGEU, RH je morala izraditi Nacionalni plan oporavka i otpornosti kojima je definirala reforme u skladu s ciljem otklanjanja šteta uzrokovanih pandemijom COVID-19. Također obuhvaća istih pet vrsta fondova kao i u prethodnom VFO-u (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

Slika 7. Alokacija sredstava VFO-a za razdoblje 2021.-2027. u RH

Izvor: Ressler, 2022

3.2.1. Program ruralnog razvoja

Hrvatska vizija poljoprivrede u sklopu Strategije poljoprivrede do 2030. glasi (Ministarstvo poljoprivrede, n.d.): „proizvoditi veću količinu visokokvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivo upravljati prirodnim resursima uz povećanje otpornosti na klimatske promjene te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima”. U ovoj viziji se nalaze četiri strateška cilja, ujedno i slabe točke, ali i razvojne politike hrvatske poljoprivrede. Kako bi došlo do njihovog ispunjenja, koncipirane su intervencije u programskom razdoblju 2021.-2027., a čije ispunjenje treba donijeti boljitku ruralnog gospodarstva. Hrvatski ruralni prostor ima potencijal stvaranja radnih mjesta i osiguravanja prihoda. Naglasak je na učinkovitijem iskorištavanju financijskih sredstava u

smislu bolje orijentiranih poljoprivrednih potpora i na inovacijama kao ključnom čimbeniku razvoja svakog gospodarstva.

Prehrambeni sustav EU-a osigurava hranu za više od 400 milijuna građana, no isto tako poljoprivredno-prehrambeni sektor glasi kao veliki zagađivač okoliša. Jedan od načina na koji Europska komisija planira preoblikovati postojeći prehrambeni sustav EU-a prema održivom modelu u sklopu europskog zelenog plana je strategija „Od polja do stola”. Ciljevi ZPP-a su usko povezani s ovom strategijom pa je tako čak 40% posto proračuna ZPP-a namijenjeno proizvodnji koja njeguje okoliš, a do 2030. godine se očekuje da 25% poljoprivrede bude u ekološkoj proizvodnji (Europsko vijeće, 2023). No iz Hrvatske poljoprivredne komore ne podržavaju u potpunoj mjeri europske politike s obzirom da hrvatska poljoprivreda nije među razvijenijima i ovakve mjere se mogu više negativno nego pozitivno odraziti na poljoprivredu. Ukazuju na mogućnost drastičnog smanjenja proizvodnje hrane te apeliraju da se uzmu u obzir sva tri stupa održivosti (ekološki, ekonomski i socijalni) kako bi se prepoznao doprinos poljoprivrede i ruralnih područja u proizvodnji hrane (Rački-Kristić, 2021).

3.2.2. Operativni program za pomorstvo i ribarstvo

Iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo se financira Operativni program za pomorstvo i ribarstvo (OPPR). Pomoću spomenutog programa se pružaju sredstva ribarima i ribarskoj industriji. Financiraju se razne aktivnosti poput: istraživanja tržišta, modernizacije flote, smanjenja količine brodskog otpada, uz postizanje ekološke i gospodarske održivosti te pridržavanja ciljeva Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) (APPRRR, n.d.b.). ZRP je izvorno bio sastavni dio ZPP-a, no sada je poprilično neovisan od ZPP-a. Glavni cilj ZRP-a je dugoročna ekološka, gospodarska i socijalna održivost u sektoru ribarstva i akvakulture (Popescu, 2023). U novom programskom razdoblju 2021.-2027. RH kroz novi Program za ribarstvo i akvakulturu na raspolaganju ima gotovo 344 milijuna eura, od čega je 239 milijuna eura iz proračuna EU, a 105 milijuna eura iz proračuna RH. Kroz EFPR po veličini iznosa sredstava financijskih omotnica od svih država članica, RH je sedma po redu (Ministarstvo poljoprivrede, 2023). U prethodnom programskom razdoblju 2014.-2020. ukupna financijska alokacija za OPPR je iznosila oko 350 milijuna eura, od čega je 253 milijuna eura bilo osigurano iz proračuna EU, a 97 milijuna eura iz proračuna RH (APPRRR, n.d.b.). Prema indikativnom

godišnjem planu objave natječaja za 2023. godinu bit će moguća prijava na petnaest mjera u sljedećim mjesecima, što je prikazano na slici 8.

Slika 8. Indikativni godišnji plan objave natječaja za 2023. prema Programu za ribarstvo i akvakulturu RH

Indikativni godišnji plan objave natječaja za 2023. godinu
Program za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027.

2023.	SUEČANJ	VELJAČA	OŽUJAK	TRAVANJ	SVIBANJ	LIPANJ	SRPANJ	KOLOVOZ	RUJAN	LISTOPAD	STUDENI	PROSINAC
Gospodarski ribolov												
Mjera I.4. Prva kupnja plovila za mlade ribare												
Mjera I.5. Osiguranje ribarskih plovila												
Mjera I.7. Otkup ribolovnih prava												
Mjera I.8. Zaštita zdravlja i sigurnosti												
Mjera I.20. Energetska učinkovitost i ublažavanje klimatskih promjena												
Mjera I.21. Zamjena motora												
Mjera I.22. Dodana vrijednost i kvaliteta proizvoda												
Mjera I.23. Ribarske luke i lokrajna mjesta												
Akvakultura												
Mjera II.2. Produktivna ulaganja u akvakulturu												
Mjera II.7. Povećanje potencijala akvakulturnih lokaliteta												
Mjera II.10. Akvakultura koja osigurava zaštitu okoliša												
Mjera II.13. Osiguranje akvakulturnih stokova												
Prerada i tržište												
Mjera IV.1. Planovi proizvodnje i stavljanja na tržište												
Mjera IV.3. Stavljanje na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture												
Mjera IV.4. Prerada proizvoda ribarstva i akvakulture												

Izvor: OPPIR, 2023

3.2.3. Institucionalni program za provedbu ESI fondova

Prema Zakonu o institucionalnom okviru za korištenje fondova Europske unije u Republici Hrvatskoj (NN 116/21), u RH se provode fondovi u okviru podijeljenog upravljanja za provedbu ciljeva: Kohezijske politike EU-a, Zajedničke ribarstvene politike i pomorske politike EU-a, Sigurnosne politike EU-a i Zajedničke poljoprivredne politike EU-a. Vezano za poljoprivrednu granu, ovaj Zakon definira kako se sredstva EU fondova iz ZPP-a koriste na temelju Strateškog plana ZPP RH 2023.-2027. Iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi financiraju se izravna plaćanja i sektorske intervencije, dok Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj služi kao izvor financiranja za intervencije u području ruralnog razvoja. Nastavno na Zajedničku ribarstvenu politiku, sredstva EU fondova se koriste na temelju Programa za

ribarstvo i akvakulturu 2021.-2027. financiranog iz Europskog fonda za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu.

Institucionalni okvir ovog Zakona, vezano za poljoprivrednu djelatnost, obuhvaća:

Koordinacijsko tijelo – središnje tijelo RH odgovorno za koordinaciju korištenja EU fondova i strateško planiranje. Njegove glavne funkcije uključuju:

- 1) Osiguravanje usklađenosti između EU fondova i drugih izvora financiranja EU te suradnja s međunarodnim financijskim institucijama radi postizanja skladnosti.
- 2) Koordinacija izrade, izmjena i dopuna Sporazuma o partnerstvu i programskih dokumenata u suradnji s upravljačkim tijelima i partnerima.
- 3) Praćenje primjene općih načela EU fondova te horizontalnih načela i načela partnerstva u ostvarivanju ciljeva politike provedbe EU fondova (Zakonu o institucionalnom okviru za korištenje fondova Europske unije u Republici Hrvatskoj).

Kroz obavljanje navedenih funkcija, koordinacijsko tijelo doprinosi učinkovitom korištenju EU fondova i postizanju ciljeva politike provedbe tih fondova.

Uz koordinacijsko tijelo obuhvaća i programska tijela u Sustavu upravljanja i kontrole za provedbu Programa za ribarstvo i akvakulturu RH (osiguravaju učinkovito korištenje sredstava, praćenje provedbe projekata i ostvarivanje ciljeva u području ribarstva i akvakulture) te programska tijela u Sustavu upravljanja i kontrole za provedbu Strateškog plana ZPP u RH (osiguravaju pravilno korištenje sredstava, prate provedbu projekata i postizanje ciljeva u području poljoprivrede) (Zakonu o institucionalnom okviru za korištenje fondova Europske unije u Republici Hrvatskoj).

3.2.4. Mjere u području poljoprivrede

Na raspolaganju je u trenutnom programskom razdoblju na razini EU 95,5 milijardi eura iz EPFRR-a i 8,1 milijarda eura iz instrumenta za oporavak Next Generation EU, što ukupno iznosi oko 103,6 milijardi eura. Za razliku, u prošlom programskom razdoblju bilo je izdvojeno oko 100 milijardi eura iz proračuna EU i dodatna 61 milijarda eura koje su sufinancirale države članice (Europska komisija, n.d.). U prethodnom programskom razdoblju, RH je imala na raspolaganju 2,4 milijarde eura od čega su 2,02 milijarde financirane iz EPFRR-a. U novom VFO-u RH ima na raspolaganju gotovo 3,8 milijardi eura, od čega je 1,85 milijardi eura

namijenjeno mjerama i intervencijama ruralnog razvoja. Ta sredstva se odnose na nastavak provedbe mjera 10 i 11 iz Programa ruralnog razvoja za razdoblje 2014.-2020., ali također uključuju i nove intervencije koje su obuhvaćene novim strateškim planom ZPP-a. To su sljedeće (Martinović, 2023):

Poljoprivredno - okolišne intervencije (ukupno 484,8 milijuna eura):

- 70.01. Smanjenje korištenja zaštitnih sredstava u višegodišnjim nasadima
- 70.02. Očuvanje bioraznolikosti i okoliša na trajnim travnjacima i oranicama
- 70.03. Očuvanje ugroženih i izvornih pasmina domaćih životinja
- 70.04. Ekološki uzgoj
- 70.05. Potpora za očuvanje, održivo korištenje i razvoj genetskih izvora u poljoprivredi
- 70.06. Plaćanja za dobrobit životinja
- 70.07. Očuvanje obilježja krajobraza
- 70.08. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka i maslinika

Plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima (ukupno 213,7 milijuna eura):

- 71.01. Plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima

Ulaganja u konkurentnost i produktivnost:

- 73.03. Korištenje obnovljivih izvora energije
- 73.10. Potpora za ulaganja u primarnu poljoprivrednu proizvodnju
- 73.11. Potpora za ulaganja u preradu poljoprivrednih proizvoda
- 73.12. Potpora malim poljoprivrednicima
- 73.02. Obnova poljoprivrednog potencijala
- 77.01. Potpora za sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete...

Osiguranje poljoprivredne proizvodnje (ukupno 70,2 milijuna eura):

- 76.01. Osiguranje poljoprivredne proizvodnje

Mladi poljoprivrednici (ukupno 76,5 milijuna eura)

Diverzifikacija poljoprivrednih djelatnosti:

- 75.02. Diverzifikacija dohotka poljoprivrednih gospodarstava na nepoljoprivredne aktivnosti
- 73.14. Razvoj poslovanja u ruralnim područjima

Ulaganja u ruralna područja:

- 73.13. Ruralna infrastruktura
- 74.01. Sustavi javnog navodnjavanja
- 77.06. LEADER

Ulaganja u šumarstvo:

- 72.01. Potpora za ograničenja u gospodarenju šumama (NATURA 2000)
- 73.04. Izgradnja i uređenje poučnih staza i prateće infrastrukture
- 73.05. Rekonstrukcija degradiranih šuma
- 73.06. Modernizacija šumarskih tehnologija u pridobivanju drva, šumskouzgojnim radovima i proizvodnji šumskog reprodukcijuskog materijala
- 73.07. Modernizacija tehnologija u predindustrijskoj preradi drva
- 73.08. Izgradnja šumske infrastrukture
- 73.09. Promocija drvnih i nedravnih šumskih proizvoda i usluga

Razmjena znanja i širenja informacija:

- 78.01. Potpora prenošenju znanja
- 78.02. Potpora za pružanje savjetodavnih usluga

3.3. Računovodstveno praćenje troškova u projektu financiranom iz fondova EU

Europska unija pred korisnike bespovratnih sredstava stavlja specifične zahtjeve u svezi računovodstvenog dokumentiranja tijekom provedbe projekta financiranog europskim novcem. Ti specifični zahtjevi su kombinacija okvira nacionalnog zakonodavstva u području računovodstva i provedbe EU projekata te EU regulative zavisno o vrsti projekta. S obzirom da je svaki EU projekt jedinstven, ne postoje univerzalna pravila primjenjiva za sve programe i korisnike nego se očekuje veća odgovornost i potreba da osobe iz financija i računovodstva redovito prate promjene i rade na usavršavanju znanja. Računovodstveni sustav trebao bi omogućiti olakšan pristup svoj računovodstvenoj dokumentaciji vezanoj uz projekt. Popratna dokumentacija (računi, putni nalozi, razni ugovori, potvrde plaćanja i sl.) služi kao potvrda pri utvrđivanju prihvatljivosti troškova u skladu s kategorijama troškova iz proračuna troškova jer

se troškovi računovodstveno moraju evidentirati prema vrsti troška. U praksi bi to tako trebalo izgledati kako ne bi došlo do kršenja zakonodavstva i mogućih prepreka pri prihvaćanju troškova i refundaciji sredstava (Maletić et al., 2016).

3.3.1. Dokumentacija i računovodstvena evidencija troškova nabave

Glavna raspodjela kategorije troškova u provedbi projekta su prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi projekta. Prihvatljivi troškovi mogu ući u tablicu proračuna projekta, koja je sastavni dio ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava, te se za njih mogu tražiti europska financijska sredstva. Najučestaliji troškovi ove kategorije su: ljudski potencijali, nova oprema, putni troškovi i dnevnice, troškovi revizije itd. Neprihvatljivi troškovi ne ulaze u tablicu proračuna i oni su navedeni u Uputama za prijavitelje te se za njih ne mogu dodijeliti financijska sredstva EU-a. Najučestaliji troškovi ove kategorije su: PDV ukoliko je odbitna stavka, kupnja nekretnina irabljene opreme, bankovni troškovi itd. Može se dogoditi da će određena kategorija troška biti definirana i kao dopušteni i kao nedopušteni trošak pa je u tom slučaju prihvatljiv onaj koji nastaje kao izravan trošak projekta. Vrste troškova prema podrijetlu su izravni ili direktni i neizravni ili indirektni troškovi. Izravni su oni troškovi koji nastaju kao posljedica projektne aktivnosti i neophodni su za izvršavanje projektnih rezultata i ciljeva. Neizravni troškovi su oni troškovi koji nastaju kao posljedica projekte aktivnosti, ali se to najčešće svodi na režijske, administrativne i druge slične materijalne troškove (Vela, 2015).

Troškovi ljudskih potencijala odnosno troškovi osoblja sadržavaju prikaz troškova osoblja na projektu. To mogu biti stalno zaposleni djelatnici, suradnici ili novozaposleni. Njihov se rad najčešće prikazuje u obliku postotka radnog vremena projektnog osoblja u odnosu na ukupno radno vrijeme. Taj se postotak određuje u odnosu na ukupno trajanje projekta i sve projektne aktivnosti i to za svakog člana projektnog tima posebno. U okviru ove kategorije se dokumentiraju: odluka o osoblju koje radi na projektu, ugovori i dodaci ugovora o radu za sve članove projektnog tima, isplatne liste, tablice radnih sati (evidencija radnog vremena), bankovni izvodi i dr. (Maletić et al., 2016; Vela, 2015).

Uredski i administrativni troškovi te njihova popratna dokumentacija se razlikuju ovisno od programskih okvira i načina planiranja. U jednom dijelu slučajeva se popratna dokumentacija ne dostavlja i troškovi se kao takvi u financijskim izvješćima prikazuju kao skupni iznos. U drugom dijelu slučajeva se dostavlja sva relevantna dokumentacija. Postoje osnove koje bi

korisnik EU sredstava trebao zadovoljiti pri nastanku troškova ako nije striktno određena obveza dostave kompletne dokumentacije: da je trošak nastao za potrebe provedbe projektnih aktivnosti i to samo za one dane ili mjesece tijekom kojih se zaista provode aktivnosti, da su sredstva namjenski trošena, da postoji pravovaljana dokumentacija i da je uredno arhivirana. U okviru ove kategorije se dokumentiraju: ugovori, narudžbenice, ulazni računi, otpremnice, bankovni izvodi i dr. (Maletić et al., 2016; Vela, 2015).

Putni troškovi i dnevnice pokrivaju sva putovanja u projektu (koja su odobrena za financiranje) koja je potrebno detaljno definirati i opisati. Nužno je navesti točnu relaciju, broj kilometara i broj dana putovanja. Dnevnice i noćenja je najbolje prikazati zasebno jer se radi o posebnoj kategoriji troškova, a isto je i s naknadama za prijevoz (bilo da se radi o korištenju osobnog vozila u službene svrhe, službenog vozila ili o usluzi prijevoza od treće strane). U okviru ove kategorije se dokumentiraju: putni nalozi, ulazni računi, bankovni izvodi, evidencije upotrebe privatnog vozila u službene svrhe ili službenog vozila, zapisnici sa sastanaka (kao dio neračunovodstvene dokumentacije) i dr. (Maletić et al., 2016 & Vela, 2015).

Troškovi vanjskih usluga se odnose na podugovaranje usluga, robe ili radova za potrebe projekta. U okviru ove kategorije se dokumentiraju: ugovori i svi dodatci ugovoru sa stručnjacima, ulazni računi, bankovni izvodi, primjeri promotivnih materijala i dr. (Maletić et al., 2016; Vela, 2015).

Troškovi opreme i ulaganja u infrastrukturu jesu kategorija troškova u okviru koje se dokumentiraju: ugovori, narudžbenice, otpremnice, ulazni računi, situacije izvedenih građevinskih radova, bankovni izvodi, dokazi o izvršenim radovima i dr. (Maletić et al., 2016; Vela, 2015).

Važno je napomenuti kako se u europskim projektima osim računovodstvene dokumentacije često traži i neračunovodstvena dokumentacija. Neki od primjera navedeni su u prethodnim odlomcima. Korisnik odnosno relevantna osoba zadužena za financije i računovodstvo je dužna otvoriti posebnu aktivnost, posebno mjesto troška i analitička konta koja se vežu za određeni projekt kako bi se za svaki pojedini projekt mogli sastaviti zasebni financijski izvještaji odnosno kako bi se točno mogla pratiti upotreba sredstava projekta. Povezano s tima, nužno je arhivirati svu vjerodostojnu računovodstvenu dokumentaciju koja se knjiži u glavnoj knjizi, a odnosi se na određeni projekt. Ako se istodobno provode dva ili više projekata, potrebno je odvojiti troškove kako bi se svaki projekt mogao pratiti zasebno (Maletić et al., 2016).

3.3.2. Analiza i usporedba procijenjenih i stvarnih troškova

Jedna od faza planiranja projekta je izrada proračuna projekta. U natječajnoj dokumentaciji uvijek stoji točan pregled i sadržaj prihvatljivih i neprihvatljivih troškova. Prihvatljive izravne troškove treba unaprijed prepoznati i procijeniti. Neizravni troškovi se često obračunavaju kao udio u izravnim troškovima. Znači, planirani iznos projekta čine ukupni prihvatljivi troškovi. Sam ugovor o bespovratnim sredstvima koji korisnik sklapa s nadležnim tijelom je pravna osnova koja detaljno definira prihvatljivost troškova. Jedan od uvjeta za prihvatljivost troškova je sljedeći kriterij (Maletić et al., 2016: 383):

„Stvarni su i provjerljivi (potkrijepljeni su izvornim dokumentima), mogu se vidjeti iz poslovnih knjiga korisnika i određeni su u skladu s važećim računovodstvenim standardima države korisnika, te u skladu s uobičajenom računovodstvenom praksom, registrirani su u trenutku nastanka (datum isporuke ili datum izdavanja računa), a ne kada su zaista plaćeni (datum isplate gotovine)“.

Iako proračun služi kao svojevrsna podloga za jednostavniju provedbu i procjenu relevantnosti projekta, nije mu svrha stopostotna preciznost izračuna troška svakog aspekta projekta jer je to gotovo nemoguće zbog tržišnih kretanja poput inflacije, nepredvidivih događaja i sl. Zato u Uputama za podnositelje stoji stavka 'Rezerva za nepredviđene troškove' koja pokriva onaj dio troška kojeg nije bilo moguće identificirati prilikom pripreme proračuna i iznosi uobičajeno 5-7 % od ukupnih prihvatljivih izravnih troškova. Međutim, svejedno je poželjno što detaljnije odrediti iznos svakog troška zbog mogućnosti pravdanja te naknadno radi dobivanja ugovorenih sredstava. U slučaju precjenjivanja troškova i nemogućnosti pravdanja može doći do uskraćivanja ili naknadnog vraćanja dobivenih sredstava. Za razliku od planiranih, u tijeku provedbe projekta nastaju stvarni troškovi koji čine ostvarene ukupne prihvatljive troškove projekta. Iznos sredstava na projektu određuje se u odnosu na procijenjene ukupno prihvatljive troškove i isplaćuje se u odnosu na ostvarene ukupno prihvatljive troškove (Ćorić, 2008).

Razlika planiranih i stvarnih troškova kroz primjer:

Ako korisnik procijeni ukupne prihvatljive troškove projekta na 100.000,00 eura, a u EU projektu je definirana dodjela od 75 % bespovratnih sredstava, onda on može ostvariti maksimalno 75.000,00 eura bespovratnih sredstava u okviru projekta. U slučaju da korisniku na kraju provedbe projekta ukupni prihvatljivi troškovi ispadnu:

- a) Viši – npr. 150.000,00 eura (znači došlo je do povećanja troškova u iznosu od 50.000,00 eura), on će i dalje dobiti maksimalno 75.000,00 eura kako je prvotno procijenio;
- b) Niži – npr. 90.000,00 eura (znači došlo je do smanjenja troškova u iznosu od 10.000,00 eura), on će tada dobiti maksimalno 67.500,00 eura.

Iz navedenog primjera može se zaključiti kako se podcijenjeni planirani troškovi ne nadoknađuju neovisno o višim stvarnim troškovima, dok se precijenjeni planirani troškovi ne refundiraju sukladno stvarnim troškovima već se refundira stvarni trošak iako je manji od planiranog pri čemu se ukupan proračun projekta umanjuje.

3.3.3. Važnost financijskog izvještavanja s osvrtom na reviziju po provedbi projekta

Kako je već spomenuto, korisnik potpora odnosno sredstava koja su na raspolaganju od strane EU ima za obvezu uredno računovodstveno evidentirati projektne aktivnosti i u fazi pripreme, provedbe i izvještavanja projekta. Ta obveza postoji prema raznim dionicima koji sudjeluju u cijelom procesu dodjele sredstava, kako na nacionalnoj tako i na europskoj razini. Što se tiče procesa izvještavanja, Ugovorom o dodjeli su definirane vrste izvješća koje je korisnik obavezan dostaviti mjerodavnim tijelima. S obzirom da je svaki projekt specifičan tako su različite i vrste izvještaja koje treba dostaviti. U prilogu Ugovora stoje predlošci izvješća ili su dodijeljeni od strane mjerodavnih tijela. Osim što ima obvezu prema drugima glede izvještavanja, korisnik sredstava sebi također olakšava posao jer ujedno vodi i evaluaciju projekta pa može lakše analizirati kako ostvaruje rezultate i u kojem je stadiju projekt. Najčešće se javljaju tri vrste izvješća, a to su izvješće o napretku, konačno izvješće i zahtjev za nadoknadom sredstava. Izvješće o napretku je periodički izvještaj koji se dostavlja mjerodavnim tijelima za period od 4 do 6 mjeseci provedbe projekta. Završno izvješće je krajnji rezultat provedbe projekta koji daje uvid o konačnom izvršenju projekta uz popratnu dokumentaciju. Obje vrste izvješća se sastoje od opisnog i financijskog dijela. U konačnici, podnošenje ovih vrsta izvještaja omogućuje državi članici pravodobno i potpuno izvještavanje Europske komisije o ostvarivanju ciljeva EU (Maletić et al., 2016). Zahtjevom za nadoknadom sredstava se potražuju bespovratna sredstva za potraživane troškove iz plana nabave. Sastoji se od obrasca uz popratnu dokumentaciju kojima se dokazuju nastali troškovi (Vela, 2015).

Revizija projekta je dobrovoljna, osim ako nije navedena kao obvezna u Ugovoru, te je po završetku provedbe projekta, ali prije podnošenja konačnog izvješća može zatražiti korisnik od

strane ovlaštene revizorske kuće. Definicija revizije projekta prema Vela (2015, str. 148) je da je to "proces verifikacije troškova generiranih u projektima koji se financiraju sredstvima iz ESI fondova". Trošak revizije je prihvatljivi trošak te se u globalu ne postavljaju financijski pragovi. Primjeri dokumentacije za pravdanje troškova su zaprimljeni računi, ugovori, evidencije radnog vremena, dokumenti javne nabave itd. Oni služe kao baza revizorima za provjeru ispravnosti i opravdanosti troškova. Nakon provjere, revizori izdaju potvrdu tj. mišljenje o tome da su svi nastali troškovi doista nastali radi realizacije projekta i da su već predviđeni u proračunu. Korisniku revizorsko izvješće služi kao baza pri obračunu ukupnih prihvatljivih odnosno neprihvatljivih troškova (Maletić et al., 2016), dok u globalu služi mjerodavnim tijelima kao svojevrsna potvrda ispravnosti dokumentacije koju šalje korisnik.

4. PRIMJER UČINKA KORIŠTENJA FONDOVA EUROPSKE UNIJE NA FINANCIJSKI POLOŽAJ I USPJEŠNOST OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

Nakon teorijskog dijela koji je dao uvid u mogućnosti korištenja europskih fondova u sklopu poljoprivredne djelatnosti i definiranja bavljenja poljoprivredom kroz organizacijski oblik OPG-a u RH, na temelju prikupljenih knjigovodstvenih podataka izabranog OPG-a, analiziran je financijski položaj i uspješnost samog OPG-a uslijed korištenja europskih sredstava. Kroz izabrano vremensko razdoblje analize pokazat će se koliko je financiranje putem provođenja projekta financiranog iz fondova EU imalo povoljne ili nepovoljne aspekte na poslovanje samog OPG-a.

4.1. Osnovni podaci o OPG-u i provedenom EU projektu

Odabrani OPG je smješten u jednoj manjoj ruralnoj sredini u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Od ukupne površine Županije, polovica je klasificirana kao poljoprivredno zemljište. Prema istraživanju iz 2018. godine (Mikuš et al., 2019), Bjelovarsko-bilogorska županija je među vodećima po povlačenju sredstava iz EPFRR-a, a jedan od razloga je to što korisnici iz slabije razvijenih županija imaju prednost kod vrednovanja u većini mjera. Generalno, stajališta mladih OPG-ovaca u Županiji su pozitivna. Većina bi preporučila život u ruralnim sredinama mlađim generacijama zbog svih prednosti života na selu naspram života u gradu te se također oni i u budućnosti vide u istom poslu (Pupak i Trako Poljak, 2020).

U vođenju obiteljskog gospodarstva sudjeluje cijela obitelj, s naglaskom na oca kao nositelja OPG-a i majke koja ima zasnovan radni odnos te drugih članova obitelji koji nemaju zasnovan radni odnos na OPG-u. Na zasnovan radni odnos se primjenjuju sve relevantne odredbe Zakona o radu te iz ugovora o radu proizlaze obveze i prava poslodavca i radnika kao i na sve ostale radno pravne odnose u RH (Vidović i Velaj, 2018). Raspon godina članova koji sudjeluju u sklopu poljoprivrednog kućanstva se kreće od 30 do 58 godina. Trenutno su u 20. godini poslovanja, upisani u Upisnik poljoprivrednika, a također su upisani i u Registar poreznih obveznika kao obveznici poreza na dohodak. Prema agrotehničkoj podjeli je najveći dio godina bavljenja poljoprivredom prevladavalo stočarstvo tj. bavili su se uzgojem goveda, a unazad par

godina se fokus prebacio na ratarstvo tj. proizvodnju krumpira i ostalih kultura žitarica i uljarica poput pšenice, kukuruza, soje i repice. S obzirom na kombinaciju stočarstva i ratarstva, prema NKD-u im je pretežita djelatnost 'mješovita proizvodnja' uz pomoćne djelatnosti za uzgoj usjeva. Prema NKD-u 2007 (n.d.) mješovitu proizvodnju čini simbioza proizvodnje usjeva i životinja, ali u onoj mjeri da niti jedna od ove dvije proizvodnje ne prelazi 66 % ili više od standardne bruto vrijednosti. Pomoćne djelatnosti čine pripremu zemljišta, sjetvu/sadnju usjeva, žetvu/berbu, rukovanje poljoprivrednom opremom za navodnjavanje i sl.

Mjera koju je ovaj OPG prijavio i proveo je 6.2.1. "Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima". Ova mjera se nalazila u sklopu prethodnog višegodišnjeg financijskog okvira 2014.-2020. Službeno radzoblje za podnošenje zahtjeva za potporom je bio od 26. ožujka – 7. svibnja 2018. godine. Svrha natječaja prema Programu ruralnog razvoja RH (2020) "je pokretanje nepoljoprivredne djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima uz očuvanje postojećih ili stvaranje novih radnih mjesta s ciljem smanjenja depopulacije i poticanja održivog razvoja ruralnih područja". Iz definirane svrhe natječaja su vidljivi i već spomenuti glavni ciljevi Zajedničke poljoprivredne politike.

Na ovaj natječaj su se mogli prijaviti korisnici koji su fizičke ili pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika najmanje jednu godinu prije podnošenja Zahtjeva za potporu te ako zadovoljavaju neke od sljedećih uvjeta: ekonomska veličina gospodarstva prilikom podnošenja prijave ne smije biti manja od 1.000,00 eura, korisnici su u rangu mikro ili malog poduzeća, korisnik ne smije imati dugovanja prema državnom proračunu RH itd.

Visina javne potpore po korisniku je iznosila 50.000,00 € odnosno 372.000,00 u kunsjoj protuvrijednosti, od čega je EU sufinancirala 85%, a RH 15% dodijeljenih financijskih sredstava. Prihvatljive aktivnosti u sklopu ovog natječaja bile su: nabava roba, radova i usluga potrebnih za uspostavu djelatnosti kao što su građenje, rekonstrukcija i/ili opremanje objekata, troškovi kupnje zemljišta/objekata, nabava strojeva, opreme, vozila ili plovila itd. (Pravilnik o provedbi tipa operacije 6.2.1. »Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.). Kao prihvatljivi sektor u sklopu uspostavljanja nove nepoljoprivredne djelatnosti odabrani OPG je izabrao sektor pružanja usluga u ruralnim područjima. U skladu s okvirnim raspoloživim financijskim sredstvima, izabrani OPG je nabavio sljedeća tri dobra: dvoosovinsku prikolicu, plug 5 brazdi i cisternu od 16 kubika, a sve u svrhu mogućih dodatnih prihoda u sklopu pružanja usluga obrade zemlje, tretiranja stajskog gnoja i sl.

4.2. Izdvojeni primjeri iz računovodstvenog praćenja projekta

Provedba projekta obuhvaća vremensko razdoblje od trenutka sklapanja ugovora s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju pa do konačne isplate potpore. U ovom slučaju, godina sklapanja ugovora je 2018., a godina konačne isplate potpore je 2021. što je ukupno razdoblje provođenja mjere od tri godine. Zahtjev za isplatom prve rate u iznosu od 50% ukupno odobrene javne potpore je podnesen nakon potpisivanja Ugovora i isplaćen je u 2019. godini, a ostatak druge, ujedno i konačne rate je isplaćen u 2021. Podaci o nabavljenoj dugotrajnoj imovini i nabavnoj vrijednosti, datumu primitka državne potpore i drugi slični podaci su vidljivi u Evidenciji o primljenim državnim potporama za nabavu dugotrajne imovine (slika 9). Ovaj OPG kao obveznik poreza na dohodak je dužan voditi navedenu vrstu evidencije ako mu je dodijeljena potpora za nabavu DI bilo od strane lokalne/nacionalne ili u ovom slučaju, međunarodne razine.

Slika 9. Evidencija o primljenim državnim potporama za nabavu dugotrajne imovine i svotama obračunate amortizacije u 2022. godini na primjeru odabranog OPG-a

OPG XY
ADRESA
OIB

**EVIDENCIJA O PRIMLJENIM DRŽAVNIM POTPORAMA
ZA NABAVU DUGOTRAJNE IMOVINE I
SVOTAMA OBRAČUNATE AMORTIZACIJE
U 2022.GODINI
članak 31. st.7 Zakona o porezu na dohodak**

RB	NAZIV NABAVLJENOG DOBRA / DUG.IMOV.	DATUM PRIMT. DRŽAVNE POTPORE	IZNOS PRIMITKA DRŽAVNE POTPORE	ISPRAVA / DOBAVLJAČ BROJ RAČUNA DATUM ISPORUKE	NABAVNA VRIJEDNOST	IZNOS FINANC. SREDSTVIMA DRŽAV. POTPORE	IZNOS FINANC. VLASTITIM SREDSTVIMA	SVOTA OTPISA KORISTENA U PRETH. RAZDOBLJU	SVOTA OTPISA ZA DIO ZA KOJI JE KORISTENA POTPORA	SVOTA OTPISA ZA DIO FINANC. VLASTITIM SREDSTVIMA	IZNOS NEKORISTENE POTPORE ZA PRIENOS U IDUĆE RAZDOBLJE
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1.	PRIKOLICA DVOOSOVINSKA ZDK 1800	27.11.2019.	186.000,00	23.03.2020.	139.085,70	139.085,70	0,00	57.952,38	27.817,14	0,00	53.316,18
2.	PLUG 5 BRAZDI SERVO 35 5	27.11.2019.		25.11.2020.	124.000,00	124.000,00	0,00	25.497,58	24.800,00	0,00	73.702,42
3.	CISTERNA TANDEM CVC 16000 VT	3.9.2021.	186.000,00	31.05.2021.	225.000,00	108.914,30	116.085,70 16.929,16	15.883,34	27.228,58	29.021,42	65.802,38 70.135,12
			372.000,00	UKUPNO:	488.085,70	372.000,00	116.085,70	116.262,46	79.845,72	29.021,42	262.956,10
											preost.izmos.pl.vl.sredstvima -70.135,12

ISPLAĆENA POTPORA:		UKUPNO PRIMLJENE POTPORE:		SVEUKUPNO IZNOS POTPORE ZA PRIENOS U IDUĆE RAZDOBLJE	
0,00	2018. G	372.000,00	372.000,00	3.875,00	192.820,98
186.000,00	27.11.2019.	KNJIŽENO KAO PRIMITAK U NARAVI 2019.G.		45.531,25	
0,00	2020. G	KNJIŽENO KAO PRIMITAK U NARAVI 2020.G.		18.573,43	
186.000,00	03.09.2021.	Korekcija primitka 2019.-2020. G		68.500,48	
		KNJIŽENO KAO PRIMITAK U NARAVI 2021.G.		79.845,72	
		KNJIŽENO KAO PRIMITAK U NARAVI 2022.G.		192.820,98	
		OSTATAK ZA PRIENOS 31.12.2022:			

odgovorna osoba: _____

za računovodstvo:

Primici porez.razdoblja 2022.g. u visini iznosa evident.izdat.nastalih temeljem amortizacije iz čl. 31. st. 7. Zakona iznose **79.845,72 kn.**

Izvor: OPG

Obvezna financijska odnosno računovodstvena dokumentacija koju je OPG morao podnijeti prilikom podnošenja Zahtjeva za potporu za prethodnu financijsku godinu obuhvaća (Program ruralnog razvoja, 2020):

- pregled poslovnih primitaka i izdataka,
- popis dugotrajne imovine,
- godišnju prijavu poreza na dohodak.

Pored toga, obvezna dokumentacija koju je OPG morao podnijeti prilikom podnošenja Zahtjeva za isplatom prve rate obuhvaća (Program ruralnog razvoja, 2020):

- potvrdu od strane Porezne uprave iz koje je vidljivo da subjekt ima podmirene sve financijske obveze prema Republici Hrvatskoj, a koja nije starija od 30 dana na dan podnošenja Zahtjeva za isplatom,
- dokumente kojima se dokazuje da su započete aktivnosti iz poslovnog plana u roku od 9 mjeseci od sklapanja Ugovora o financiranju (primjer su ugovori s dobavljačem i sl.).

Popis obvezne dokumentacije koju je OPG morao podnijeti prilikom podnošenja Zahtjeva za isplatom druge rate obuhvaća (Program ruralnog razvoja, 2020 i slika 12 – izvor OPG):

- potvrdu od strane Porezne uprave iz koje je vidljivo da subjekt ima podmirene sve financijske obveze prema Republici Hrvatskoj, a koja nije starija od 30 dana na dan podnošenja Zahtjeva za isplatom,
- dokument kojim se potvrđuje ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva izdana od strane Uprave za stručnu podršku razvoju poljoprivrede i ribarstva Ministarstva poljoprivrede,
- dokumente koji dokazuju provedbu svih aktivnosti navedenih u poslovnom planu,
- rješenje/odobrenje kojim je vidljiva upisana dopunska djelatnost za koju se traži potpora u Upisnik poljoprivrednika i koja glasi na OPG.

Na slici 10 dan je primjer prikaza Knjige primitaka i izdatak (KPI) odabranog OPG-a u 2021. godini. U ovom je primjeru vidljiv trag prihvatljivih troškova koji su ušli u plan projektnih aktivnosti, a to su troškovi ljudskih potencijala odnosno osoblja. U KPI se može vidjeti izdatak za plaću u iznosu od 4.732,82 kn, isplaćeno na privatni žiro račun odnosnog člana, i popratni doprinosi za člana OPG-a za mjesec prosinac 2020. godine isplaćeno 18.01.2021. godine. Osim vidljivog izdatka za plaću u ovoj KPI, popratna dokumentacija potrebna za pravdanje troškova osoblja je još i tablica radnih sati, isplatna lista, JOPPD obrazac i bankovni izvod. Refundacija

isplaćenih plaća i ostalih troškova osoblja se isplaćuje po metodi nadoknade što znači da su korisniku isplaćeni prihvatljivi troškovi nakon što on podmiri svoje obveze prema zaposlenicima. Također kako bi on to dokazao, uz Zahtjev za nadoknadom sredstava (ZNS) mora podnijeti dokumentirani dokaz o uplatama za nastale izdatke.

Slika 10. Primjer Knjige primitaka i izdatak odabranog OPG-a u 2021. godini

Knjiga primitaka i izdataka

Od datuma: 01.01.2021
Do datuma: 31.12.2021
Valuta: HRK

Rbr.	Nadnevak temeljnice	Broj/ Opis	Primici					Izdaci					
			U gotovini	Na žiro	U naravi	Porez	Ukupno	U gotovini	Na žiro	U naravi	Porez	Odbici	Ukupno
1	2	3/4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
DONOS:													
1.	05.01.2021	17/01/3											
	5.1.2021	GBL 1	164,00						164,00		32,80		131,20
2.	08.01.2021	KTA ESB 1/21		0,08				0,08					
3.	10.01.2021	4175/32333232											
	10.1.2021	GBL 2	799,99						799,99		160,00		639,99
4.	12.01.2021	81/025/1											
	12.1.2021	GBL 3	181,00						181,00		20,82		160,18
5.	14.01.2021	26-1-1											
	1.1.2021	PST 9	80000,00	80.000,00			9.203,55	70.796,45					
6.	18.01.2021	PL.LISTA 12/20									4.732,82		4.732,82
7.	18.01.2021	ZDRAV.OSIG.12/20									937,58		937,58
8.	18.01.2021	MIROV.OSIG. 12/20									852,35		852,35
9.	18.01.2021	MIROV.OSIG.II 12/20									284,12		284,12
10.	21.01.2021	583/01/1											
	21.1.2021	GBL 4	40,00						40,00		8,00		32,00
11.	21.01.2021	1575-S025-1											
	21.1.2021	GBL 5	300,17						300,17		60,03		240,14
12.	21.01.2021	26-1-1											
	1.1.2021	PST 9	82782,60	82.782,60			9.523,67	73.258,93					

1 / 23

Izvor: OPG

Na JOPPD obrascu (slika 11) su vidljivi obračunati doprinosi iz i na plaće, što se može povezati s iznosima proknjiženima kroz KPI na slici 10. Isplata je slijedila 15. siječnja, a u KPI-u je naveden 18. siječanj (dan knjiženja).

Slika 11. JOPPD obrazac odabranog OPG-a za 12/2020

OBRAZAC JOPPD
- stranica A -

IZVJEŠĆE

o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja
na dan 15.1.2021

I.	OZNAKA IZVJEŠĆA	II.	VRSTA IZVJEŠĆA	1
III.	PODACI O:	III.1.	PODNOŠITELJU IZVJEŠĆA	III.2. OBVEZNIKU PLACANJA
1.	Naziv/ime i prezime			
2.	Adresa			
3.	Adresa elektroničke pošte			
4.	OIB			
5.	Oznaka podnosioca	2		
IV.1.	BROJ OSOBA ZA KOJE SE PODNOSI IZVJEŠĆE	2	IV.2. BROJ REDAKA NA POPISU POJEDINAČNIH OBRAČUNA SA STRANICE B	2
V.	PODACI O UKUPNOM IZNOSU OBRACUNANOG PREDUJMA POREZA NA DOHODAK I PRIREZA POREZU NA DOHODAK			IZNOS
1.	Ukupan iznos predujma poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak po osnovi nesamostalnog rada (1.1. + 1.2.)			0,00
1.1.	Ukupan zbroj stupaca 14.1. i 14.2. sa stranice B pod oznakom stjecatelja primitka/osiguranika (plaća)			0,00
1.2.	Ukupan zbroj stupaca 14.1. i 14.2. sa stranice B pod oznakom stjecatelja primitka/osiguranika (mirovina)			0,00
2.	Ukupan iznos predujma poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak po osnovi dohotka od kapitala			0,00
3.	Ukupan iznos predujma poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak po osnovi dohotka od imovinskih prava			0,00
4.	Ukupan iznos predujma poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak po osnovi dohotka od osiguranja			0,00
5.	Ukupan iznos predujma poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak po osnovi primitka od kojeg se utvrđuje drugi dohodak			0,00
6.	Ukupan iznos predujma poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak po osnovi dohotka od kamata			0,00
VI.	PODACI O UKUPNOM IZNOSU OBRACUNANOG DOPRINOSA			
VI.1.	DOPRINOS ZA MIROVINSKO OSIGURANJE NA TEMELJU GENERACIJSKE SOLIDARNOSTI			
1.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti po osnovi radnog odnosa			609,38
2.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti po osnovi drugog dohotka			0,00
3.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti po osnovi poduzetničke plaće			0,00
4.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti za osiguranike za koje se doprinos uplaćuje prema posebnim propisima			0,00
5.	Ukupan iznos posebnog doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti za osobe osigurane u određenim okolnostima			0,00
6.	Ukupan iznos dodatnog doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem			0,00
7.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti za osobe koje su same za sebe obvezni obračunati doprinose			852,35
VI.2.	DOPRINOS ZA MIROVINSKO OSIGURANJE NA TEMELJU INDIVIDUALNE KAPITALIZIRANE ŠTEDNJE			
1.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje po osnovi radnog odnosa			203,13
2.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje po osnovi drugog dohotka			0,00

3.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje po osnovi poduzetničke plaće	0,00
4.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje za osiguranike za koje se doprinos uplaćuje prema posebnim propisima	0,00
5.	Ukupan iznos dodatnog doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem	0,00
6.	Ukupan iznos doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti za osobe koje su same za sebe obvezni obračunati doprinose	284,12
VI.3. DOPRINOS ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE		
1.	Ukupan iznos doprinosa za zdravstveno osiguranje po osnovi radnog odnosa	670,31
2.	Ukupan iznos doprinosa za zaštitu zdravlja na radu po osnovi radnog odnosa	0,00
3.	Ukupan iznos doprinosa za zdravstveno osiguranje po osnovi poduzetničke plaće	0,00
4.	Ukupan iznos doprinosa za zaštitu zdravlja na radu po osnovi poduzetničke plaće	0,00
5.	Ukupan iznos doprinosa za zdravstveno osiguranje po osnovi drugog dohotka	0,00
6.	Ukupan iznos posebnog doprinosa za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu	0,00
7.	Ukupan iznos dodatnog doprinosa za zdravstveno osiguranje – za obveznike po osnovi korisnika mirovina	0,00
8.	Ukupan iznos doprinosa za zdravstveno osiguranje - za osiguranike za koje se doprinos uplaćuje prema posebnim propisima	0,00
9.	Ukupan iznos doprinosa za zaštitu zdravlja na radu - za osiguranike za koje se doprinos uplaćuje prema posebnim propisima	0,00
10.	Ukupan iznos posebnog doprinosa za zaštitu zdravlja na radu - za osobe osigurane u određenim okolnostima	0,00
11.	Ukupan iznos doprinosa za zdravstveno osiguranje po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti za osobe koje su same za sebe obvezni obračunati doprinose	937,58
12.	Ukupan iznos doprinosa za zaštitu zdravlja na radu po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti za osobe koje su same za sebe obvezni obračunati doprinose	
VI.4. DOPRINOS ZA ZAPOSŁJAVANJE		
1.	Ukupan iznos doprinosa za zapošljavanje	0,00
2.	Ukupan iznos posebnog doprinosa za zapošljavanje osoba s invaliditetom	0,00
3.	Ukupan iznos doprinosa za zapošljavanje prema poduzetničkoj plaći	0,00
4.	Ukupan iznos doprinosa za zapošljavanje po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti za osobe koje su same za sebe obvezni obračunati doprinose	0,00
VII. ISPLAĆENI NEOPOREZIVI PRIMICI		
		0,00
VIII. NAPLAĆENA KAMATA ZA DOPRINOS ZA MIROVINSKO OSIGURANJE NA TEMELJU INDIVIDUALNE KAPITALIZIRANE ŠTEDNJE		
		0,00
IX. UKUPAN IZNOS NEOPOREZIVIH PRIMITAKA FIZIČKIH OSOBA - NEREZIDENATA REPUBLIKE HRVATSKE KOJE ISPLAĆUJU NEPROFITNE ORGANIZACIJE DO PROPISANOG IZNOSA		
		0,00
X. PODACI O NAKNADI UTVRĐENOJ SUKLADNO ODREDBAMA ZAKONA O PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI I ZAPOSŁJAVANJU OSOBA S INVALIDITETOM		
1.	Broj osoba s invaliditetom koje je obveznik bio dužan zaposliti	0
2.	Iznos obračunane naknade	0,00

IZVJEŠĆE SASTAVIO
(IME, PREZIME I POTPIS) _____

POTPIS I PEČAT
OVLAŠTENE OSOBE
OBVEZNIKA _____

POTPIS SLUŽBENIKA PU _____

PODNOŠENJA
DATUM PRIMITKA _____

Izvor: OPG

Glavni način na koji se vodi izvještaj o napretku i pravdanje troškova nastalih tijekom provođenja projektnih aktivnosti je kroz tromjesečno podnošenje Zahtjeva za nadoknadom sredstava (ZNS-a). Nakon što započne provedba projekta, korisnik dobiva obrazac ZNS od strane posredničkog tijela razine 2 (PT 2) te podnosi Početni plan zahtjeva za nadoknadom sredstava. Ako on bude odobren, korisniku se isplaćuje predujam. Uz Početni postoji i Završni zahtjev za nadoknadom sredstava koji je ujedno i sinonim za završni izvještaj o provedbi projekta. Između Početnog i Završnog ZNS-a se prema ugovorenom kontinuitetu na tromjesečnoj razini dostavljaju ZNS obrasci. Osim ZNS-a, potrebna je i prateća dokumentacija kako bi se dokazali nastali prihvatljivi troškovi. To je najčešće u obliku priloženih računa o primljenim uslugama/robama, ugovori o nabavi robe/usluge, isplatne liste, bankovni izvodi itd. (Vela, 2015).

Završnim zahtjevom za nadoknadom sredstava je obuhvaćeno cijelo razdoblje provedbe projekta i uključuje plaćanje svih prihvatljivih troškova. Njegovo podnošenje slijedi u roku od 30 dana od završetka provedbe projekta. To je ujedno zadnji ZNS, a prije kojeg se podnose ZNS-ovi na tromjesečnoj razini (HAMAG BICRO, n.d.). Na primjeru završnog ZNS-a odabranog OPG-a na slici 12. vidljivi su podaci o korisniku, o projektu, o računu na koji će Agencija za plaćanja uplatiti sredstva i o iznosima iz Zahtjeva za isplatom. Uz navedeno, priloženi su Izvještaj o napretku, Izjava o aktivnostima, Potvrda iz Porezne uprave, preslika osobne iskaznice, izračun ekonomske veličine gospodarstva izdan od strane Savjetodavne službe, obrazac DI i DOH, potvrda o upisu u RPO, potvrda iz HZMO-a, JOPPD obrasci, bankovni izvodi koji potkrepljuju provedbu aktivnosti i sl. Popratna dokumentacija je po nazivu označena tako da odgovara pojedinoj cjelini uz koju se povezuju kako bi bilo što lakše snalaženje.

Slika 12. Završni zahtjev za nadoknadom sredstava izabranog OPG-a

OSNOVNI PODACI O KORISNIKU

		<input type="text"/>									
(ime i prezime/naziv korisnika)		(OIB)									
Bjelovarsko-bilogorska (županija sjedišta korisnika)		<input type="text"/>									
		(MBO)*									
(ulica i broj)		(naziv banke)**									
(poštanski broj)	(grad/općina, naselje)	(IBAN)**									
(telefon/mobitel)	(e-mail adresa)										

*Samo za obrte

**Podaci o žiro računu korisnika za uplatu potpore

Prioritet:

Mjera: M06 RAZVOJ POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA I POSLOVANJA; Podmjera 6.2 Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima

Operacija: 6.2.1 Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima

Natječaj: M6.2.1-1. natječaj

SADRŽAJ ZAHTJEVA ZA ISPLATU ID: _____ (vezano za Zahtjev za potporu ID: _____)

1. PODACI O KORISNIKU

1.1 Podaci o korisniku

1.1.1 Ime i prezime/naziv korisnika

1.1.2 OIB korisnika

1.1.3 MIBPG gospodarstva

1.1.4 Županija

Bjelovarsko-bilogorska

1.1.5 Grad/općina

1.1.6 Adresa korisnika

1.1.7 Naselje

1.1.8 Telefon

1.1.9 E-mail

1.1.10 Kontakt osoba

2. PODACI O PROJEKTU

2.1 Podaci o projektu

2.1.1 Ime i prezime nositelja diversificirane djelatnosti (Iz Ugovora o financiranju)

2.1.2 OIB nositelja diversificirane djelatnosti

2.1.3 Županija ulaganja	Bjelovarsko-bilogorska županija
2.1.4 Naselje ulaganja	
2.1.5 Grad/Općina ulaganja	
2.1.6 Adresa ulaganja	
2.1.7 Iznos potpore (iz Ugovora o financiranju)	49.372,88 EUR (372.000,00 HRK)
2.1.8 EU udio potpore (iz Ugovora o financiranju)	41.966,95 EUR (316.200,00 HRK)
2.1.9 HR udio potpore (iz Ugovora o financiranju)	7.405,93 EUR (55.800,00 HRK)

3. PODACI O RAČUNU NA KOJI ĆE AGENCIJA ZA PLAĆANJA UPLATITI SREDSTVA

3.1 Podaci o računu na koji će Agencija za plaćanja uplatiti sredstva

- 3.1.1 Naziv banke
- 3.1.2 Broj primarnog računa korisnika/IBAN korisnika
- 3.1.3 Imate li otvoren zaštićeni račun?

4. PODACI IZ ZAHTJEVA ZA ISPLATU

4.1 Zahtjev za isplatu

4.1.1 Zahtjev za isplatu je	2. rata (50%)
4.1.2 Predmetni Zahtjev za isplatu ujedno je i konačni Zahtjev za isplatu?	Da
4.1.3 Iznos do sada isplaćene potpore	24.686,44 EUR (186.000,00 HRK)
4.1.4 Iznos iz Zahtjeva za isplatu	24.686,44 EUR (186.000,00 HRK)
4.1.5 Iznos iz Zahtjeva za isplatu – EU dio	20.983,48 EUR (158.100,00 HRK)
4.1.6 Iznos iz Zahtjeva za isplatu – RH dio	3.702,97 EUR (27.900,00 HRK)

5. IZVJEŠTAJ O NAPRETKU

5.1 Izvještaj o napretku

- 5.1.1 Izvještaj o napretku

6. IZJAVA O AKTIVNOSTIMA

6.1 Izjava o aktivnostima

- 6.1.1 Izjava o aktivnostima

7. CILJ

7.1 Cilj

- 7.1.1 Uspostavljanje nove djelatnosti
- Uspostava nove djelatnosti uz očuvanje postojećih radnih mjesta

7.2 Uspostava nove djelatnosti uz očuvanje postojećih radnih mjesta

- 7.2.1 Uspostave nove djelatnosti uz očuvanje postojećih radnih mjesta

8. DOKUMENTACIJA

8.1 Dokumentacija

8.1.1 *Potvrda Porezne uprave iz koje je vidljivo da korisnik ima podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu Republike Hrvatske, ne starije od 30 dana na dan podnošenja Zahtjeva za isplatu.*

8.1.2 *Preslika osobne iskaznice korisnika/nositelja diversificirane djelatnosti*

8.3 Dokumentacija koju je potrebno učitati pri podnošenju zahtjeva za isplatu 2. (konačne) rate

8.3.1 *Izračun ekonomske veličine poljoprivrednog gospodarstva, izdan od Savjetodavne službe ne stariji od 30 dana na dan podnošenja Zahtjeva za isplatu*

8.3.2 *BON-2/SOL-2, ne stariji od 30 dana na dan podnošenja Zahtjeva za isplatu*

8.3.3 *Godišnji financijski izvještaj poduzetnika za zadnje odobreno računovodstveno razdoblje*

8.3.3 *Godišnji financijski izvještaj poduzetnika za zadnje odobreno računovodstveno razdoblje*

8.3.4 *Potvrda o upisu u Registar poreznih obveznika po osnovi samostalne djelatnosti, ne starija od 30 dana na dan podnošenja Zahtjeva za isplatu, izdana i ovjerena od strane Porezne uprave*

8.3.5 *Potvrda o podacima evidentiranim u matičnoj evidenciji Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (e - knjižica)*

8.3.6 *Obrazac JOPPD - Izvješće o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja*

8.3.7 *Dokumenti koji dokazuju provedbu aktivnosti navedenih u poslovnom planu*

8.3.8 *Rješenje/odobrenje o obavljanju djelatnosti izdano od nadležnog tijela ili neki drugi odgovarajući dokument*

8.3.8 *Rješenje/odobrenje o obavljanju djelatnosti izdano od nadležnog tijela ili neki drugi odgovarajući dokument*

8.3.8 *Rješenje/odobrenje o obavljanju djelatnosti izdano od nadležnog tijela ili neki drugi odgovarajući dokument*

9. IZJAVE

9.1 Izjavljujem pod krivičnom i materijalnom odgovornošću

9.1.1 *da sam upoznat/a i suglasan/a sa sadržajem Pravilnika, Natječajja i Ugovora te s ostalim zakonskim / pod zakonskim aktima i pratećim regulativama* Da

9.1.2 *da su svi podaci i/ili izjave u zahtjevu i pratećoj dokumentaciji istiniti i točni, te da sam upoznat s posljedicama davanja netočnih i krivih podataka* Da

9.1.3 *da za predmetno ulaganje nisam primio/primila bespovratna sredstva iz drugih javnih izvora* Da

10. UTJECAJ ULAGANJA NA RANJIVE SKUPINE

10.1 Utjecaj ulaganja na ranjive skupine

10.1.1 *osobe s invaliditetom* Ne

10.1.2 *osobe starije životne dobi* Ne

10.1.3 *starije osobe bez mirovina* Ne

10.1.4 *samohrani roditelji* Ne

10.1.5 *branitelji i njihove obitelji* Ne

10.1.6 *ranjive etničke manjine (Romi)* Ne

10.1.7 *djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi* Ne

10.1.8 *migranti* Ne

4.3. Analiza poslovanja OPG-a i utjecaja EU projekta na uspješnost i buduće poslovanje

Od izabranog OPG-a je preuzeta računovodstvena dokumentacija kako bi se mogla analizirati uspješnost i financijski položaj OPG-a kroz vremensko razdoblje prije provođenja, za vrijeme provođenja i godinu nakon provođenja mjere 6.2.1. Kao polazna/bazna godina analize je izabrana 2018., a kao završna 2022. godina. U sumi je analizirano vremensko razdoblje od ukupno pet godina.

Kroz godišnji obračun poreza na dohodak tj. obrazac P-PPI za navedeno razdoblje mjerena je uspješnost poslovanja OPG-a, a kroz popis dugotrajne imovine financijski položaj OPG-a. Objedinjeni podaci za analizu uspješnosti prikazani su u tablici 4.

Tablica 4. Analiza uspješnosti poslovanja OPG-a od 2018.-2022. godine (iznosi u HRK)

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Dohodak	198.361,74	54.755,87	92.620,70	11.850,70	188.467,21
Poslovni primici	787.854,63	1.081.391,99	1.180.300,42	1.132.588,31	2.379.556,74

Izvor: autor prema podacima OPG-a

U 2019. godini je primljena prva rata potpore u iznosu od 186.000,00 kuna te je vidljivo povećanje primitaka u 2019. godini u odnosu na 2018. Druga rata potpore je primljena u 2021. godini u iznosu od 186.000,00 kuna te je također vidljivo povećanje primitaka u odnosu na 2018. godinu, međutim došlo je do smanjenja primitaka u odnosu na prethodnu godinu što je posljedica nepogodnih vremenskih uvjeta za proizvodnju krumpira koji su rezultirali manjom prodajom, a posljedično i naplatom. Rezultati tako nisu poboljšani u usporedbi s prethodnom godinom zbog značajno smanjenih novčanih primitaka koji su posljedica jako slabih prinosa po hektaru, a ujedno i visokih novčanih izdataka što je u konačnici dovelo do najnižega dohotka u promatranom razdoblju. U 2022. godini uočava se značajno povećanje primitaka (više nego dvostruko u odnosu na svaku godinu promatranog razdoblja) te značajno povećanje ostvarenog dohotka uzevši u obzir godine tijekom kojih se provodio EU projekt. Detaljan prikaz indeksa dohotka i primitaka u razdoblju od 2019. do 2022. u odnosu na 2018. prikazan je u tablici 5.

Tablica 5. Kretanje dohotka i primitaka od 2019.-2022. u odnosu na 2018.

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Dohodak	100	27,60	46,69	5,97	95,02
Poslovni primici	100	137,26	149,82	143,76	302,03

Izvor: autor prema podacima OPG-a

I dohodak i poslovni primici osciliraju kroz promatrano razdoblje. Međutim, povoljan trend povećanja poslovnih primitaka svakako odražava pozitivan učinak korištenja EU sredstava koji bi u budućnosti trebao biti i povoljniji, posebice kada dođe i do uravnoteženja poslovnih izdataka koji su uobičajeno izraženiji u početku uvođenja nove djelatnosti. U 2022. se već vidi značajan pozitivan učinak korištenja fondova EU i pružanja novih usluga na OPG-u kroz povećanje primitaka od čak 300% u odnosu na posljednju godinu prije korištenja fondova EU, 2018. godinu.

U tablici 6 moguće je detaljnije promotriti kretanja poslovnih primitaka i izdataka po njihovoj vrsti u odnosu na ukupne primitke odnosno ukupne porezno priznate izdatke svake promatrane godine. Dohodak je promatran u odnosu na ukupne primitke u svakoj godini.

Tablica 6. Vertikalna analiza poslovnih primitaka i izdataka iz KPI-a od 2018. do 2022.

(u HRK)

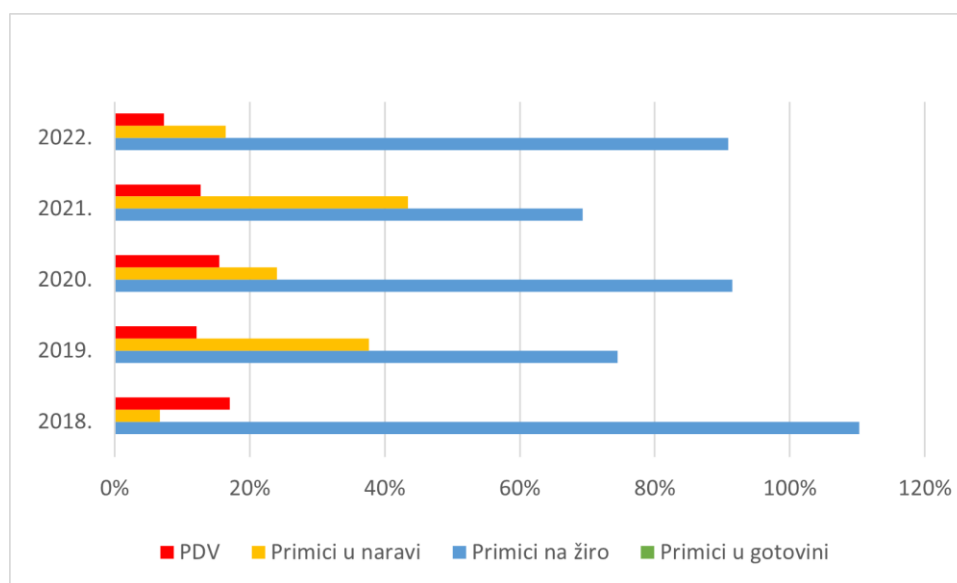
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Struktura u %				
						'18.	'19.	'20.	'21.	'22.
Primici u gotovini	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Primici na žiro	869.108	805.070	1.079.268	785.251	2.161.934	110	74	91	69	91
Primici u naravi	53.072	407.258	283.580	491.598	391.157	7	38	24	43	16
PDV	134.325	130.936	182.548	144.260	173.534	17	12	15	12	7
Primici ukupno	787.855	1.081.392	1.180.300	1.132.588	2.379.557	100	100	100	100	100
Izdaci u gotovini	181.773	136.581	68.947	26.161	35.835	31	13	7	2	2
Izdaci na žiro	357.030	476.965	379.588	351.644	1.570.612	61	47	35	32	72

Izdaci u naravi	118.810	537.158	711.670	841.246	684.189	20	52	65	75	31
PDV	68.121	124.068	72.525	96.794	97.076	12	12	7	9	5
Odbici	0	0	0	-1.520	-2.470	0	0	0	0	0
Izdaci ukupno	589.493	1.026.636	1.087.681	1.120.738	2.191.090	100	100	100	100	100
Dohodak	198.362	54.756	92.621	11.851	188.467	-	-	-	-	-

Izvor: autor prema podacima OPG-a

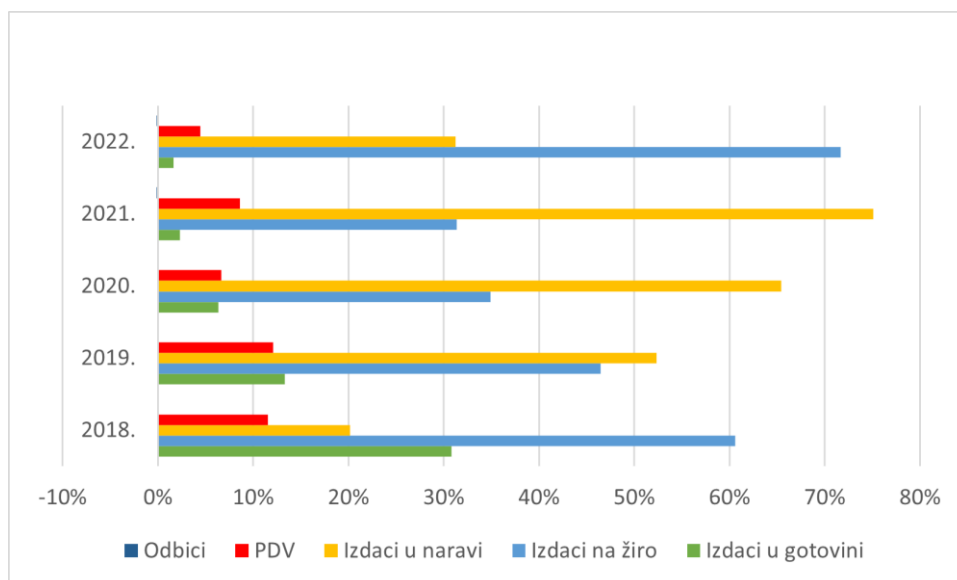
Dohoci prije 2018. godine su bili na približnoj razini kao i 2018. godine koja je bazna u analizi. Od 2018. godine na dalje dolazi do značajnih povećanja izdataka, također i primitaka, ali ne u istom omjeru. U 2019. godini se to najvećim dijelom odnosi na izdatke vezane uz nabavu dugotrajne imovine odnosno strojeva i sirovina vezanih za proizvodnju krumpira, koju je OPG uveo kao novinu, a što će biti još naknadno pojašnjeno. OPG je primio krajem iste godine 50% sredstava iz prijavljene mjere što je rezultiralo povećanjem primitaka, kao i bolji prinosi žitarica uz zadovoljavajuću otkupnu cijenu. Godine 2020. i 2021. su specifične jer je to bilo razdoblje pandemije COVID-19. Poljoprivredna trgovina za vrijeme pandemije je bila u velikom padu. Došlo je do povećanja troškova proizvodnje zbog slabijeg pristupa inputima, ali zbog nesigurnosti opskrbe hranom su otkupne cijene npr. pšenice i kukuruza bile u zamahu sve do sredine 2021. godine. To je vidljivo u povećanju primitaka u 2020. godini, a iako su cijene žitarica pale 2021. godine, godinu je izvukla dobra godina za proizvodnju krumpira. Također u 2021. godini je primljen i preostali dio sredstava iz fondova EU. Godina nakon završetka provedbe mjere bilježi dvostruki rast i u primicima i izdacima te značajnom porastu dohotka u odnosu na prethodnu. Razlog se očituje u dodatnom ulaganju u dugotrajnu imovinu i početkom otkupa žitarica u suradnji s otkupnim društvom, što je utjecalo na velike izdatke, ali po toj osnovi i primitke te godine te djelomičnim obavljanjem usluga s pribavljenim strojevima iz mjere 6.2.2. S obzirom da se ne očekuju nove investicije i ulaganja, primici i izdaci u narednim razdobljima bi trebali zadržati kontinuirano kretanje uz mogućnost ostvarivanja većeg dohotka.

Grafikon 1. Kretanje poslovnih primitaka OPG-a od 2018. do 2022.

Izvor: autor prema podacima OPG-a

Grafikon 2. Kretanje poslovnih izdataka OPG-a od 2018. do 2022.

Izvor: autor prema podacima OPG-a

Na grafikonima su bolje slikovno prikazani podaci u postocima iz Tablice 6. U primicima prevladavaju primici na žiroračun, iza njih slijede primici u naravi, dok primici u gotovini ne postoje. Razlog prevladavanja primitaka na žiroračunu i nepostojanja primitaka u gotovini je

što se danas sva plaćanja vezano uz posao pretežno obavljaju kao negotovinska plaćanja. Na veći udio primitaka u naravi se odnose partnerska poslovanja u kojima izabrani OPG sudjeluje i kao kupac i kao dobavljač gdje dolazi do kompenzacije između potraživanja i obveza. U ovom slučaju, OPG za društvo XY proizvodi merkantilni krumpir pri čemu njemu društvo XY pridonosi tako što OPG koristi njihove materijale u vidu sjemena, herbicida, gnojiva i sl., a društvo XY zatim taj isti merkantilni krumpir otkupljuje od OPG-a. Tijekom otkupa se ti iznosi kompenziraju te se u KPI-u takva vrsta primitka tretira kao primitak u naravi. S druge strane, prilikom knjiženja kompenzacije za primljeni se materijal bilježe izdaci u naravi. U izdacima se kroz godine smanjivao gotovinski udio plaćanja, donekle je još uvijek zastupljeno kod ovog OPG-a zato što je nositelj OPG-a čovjek koji je navikao pretežno na gotovinska plaćanja te je bilo potrebno razdoblje prilagodbe i prebacivanja na bezgotovinska plaćanja. Shema za izdatke u naravi je ista kao i kod primitaka, a velika oscilacija primitaka u naravi u 2021. godini je zbog loših vremenskih uvjeta nepogodnih za proizvodnju krumpira. Bilo je puno više izdataka za ulaganja pri sadnji krumpira, za folijarnu zaštitu, navodnjavanje i sl. nego što je bio prinos po hektaru, stoga su izdaci u naravi značajno povećani.

Kroz promatrano petogodišnje razdoblje u tablici 7 prikazano je kretanje knjigovodstvene vrijednosti dugotrajne imovine na kraju svake godine. Vrijednost dugotrajne imovine će poslužiti kao pokazatelj financijskog položaja OPG-a. Kao bazna godina je izabrana 2018.

Tablica 7. Knjigovodstvena vrijednost dugotrajne imovine OPG-a od 2018. do 2022.

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Vrijednost DI (iznosi u HRK)	371.808,70	614.701,73	1.121.440,99	988.778,20	2.089.444,97
Kretanje u %	100	165,33%	301,62%	265,94%	561,97%

Izvor: autor prema podacima OPG-a

Kroz provođenje mjere 6.2.1., nabavljena su nova tri stroja ukupne nabavne vrijednosti 488.085,70 HRK, a ukupno primljena potpora u okviru ove mjere je 372.000,00 HRK. Vidljiv je zamjetan rast vrijednosti dugotrajne imovine kroz promatrano razdoblje. S obzirom da je prva rata potpore primljena krajem 2019. godine, prva dva stroja (plug i prikolica) iz mjere su nabavljena u 2020. godini što ukazuje na značajno povećanje vrijednosti dugotrajne imovine u 2020., a ne toliko u 2019. godini, iako je i tada ostvareno novo ulaganje budući da to je godina početka prelaska na povećano bavljenje kulturom krumpira gdje su u 2019. pribavljeni strojevi

za sadnju i berbu tj. kombajn, sadilica i gredičar za krumpir. Osim dva stroja financirana europskim sredstvima, OPG je nabavio još i dva traktora, kombajn i jednu prikolicu. U 2021. godini se bilježi pad u odnosu na prethodnu godinu. S obzirom na ranija ulaganja amortizacijski iznos je utjecao smanjenje ukupne knjigovodstvene vrijednosti na kraju godine budući da nije bilo značajne nove investicije. Iste godine je nabavljen zadnji stroj s popisa, a to je cisterna. Osim cisterne, ulagali su u kupovinu poljoprivrednog zemljišta i u njegovu adaptaciju, u većim iznosima, a s namjenom realizacije otkupnog mjesta za žitarice i uljarice. U 2022. godini se nastavilo uočljivo ulaganje u realizaciju otkupnog mjesta u vidu kupovine hale, kamionske vage i ostalih investicijskih adaptacija objekta. Krajnji cilj ove mjere je uspostava nove djelatnosti uz očuvanje postojećih radnih mjesta. Kupovinom tri nova stroja doprinijeli su boljoj slici financijskog položaja OPG-a uz stvaranje dodatnog primitka na OPG-u, prvenstveno kroz ideju pružanja usluga s poljoprivrednom mehanizacijom prema drugim poljoprivrednim gospodarstvima. Kupljena mehanizacija može poslužiti primjerice za usluge oranja zemlje, prijevoza poljoprivrednih proizvoda i nusproizvoda i sl. OPG se odlučio i na pružanje usluga otkupa žitarica i uljarica, što također stvara dodanu vrijednost, a ukazuje na ambicioznost i uloženi trud i rad ove obitelji.

5. ZAKLJUČAK

Hrvatska poljoprivreda, iako nije među najrazvijenijima na europskoj razini, važan je čimbenik u hrvatskom gospodarstvu. Činjenica je da postoji registrirano preko 150 tisuća poljoprivrednih gospodarstava koja održavaju živima ruralne krajeve Republike Hrvatske. Osim sprječavanja depopulacije na selu, poljoprivrednici proizvode hranu, osiguravaju mnoštvo radnih mjesta i utječu na gospodarski rast zemlje.

Kako bi bili što uspješniji u onome što rade, na raspolaganju imaju razne vrste potpora od javnih nacionalnih i međunarodnih tijela. Najrazvijeniji takav koncept je u obliku natječaja od strane Europske unije, koja postavlja prioritetna područja i mjere kroz koje poljoprivrednici mogu ostvariti financijsku potporu. U velikom broju slučajeva su potpore koje se dodjeljuju bespovratne, a uvelike mogu pomoći u modernizaciji poljoprivrednog gospodarstva, diverzifikaciji proizvodnje, poboljšanju tehnologija.

Pristup europskim sredstvima ima i svoju birokratsku odnosno administrativnu stranu, no i dalje ona ne treba predstavljati prepreku pri korištenju raspoloživih mogućnosti. Postupak prijave projekata je koncipiran na način da pristup bude omogućen što široj masi poljoprivrednih gospodarstava, a postupak provedbe i završetka projekata uređen je regulatornim okvirima. Regulatorni okvir se sastoji od raznih zakona, pravilnika, propisa i uredbi kombiniranih od strane RH i EU. Posebna pozornost se pridaje ispravnosti evidentiranja troškova jer se upravo oni pokrivaju novcem koji daje EU. Točno su definirana pravila prihvatljivosti troškova, njihovih iznosa, računovodstvenog evidentiranja i izvještavanja. Za hrvatske poljoprivrednike od značaja su Zakon o poljoprivredi, Zakon o OPG-u, Hrvatski standardi financijskog izvještavanja, porezni propisi i ostali propisi ovisno o konkretnom slučaju.

Na analiziranim podacima izabranog OPG-a uočeni su vrlo pozitivni rezultati poslovanja tijekom i nakon provedbe mjere 6.2.1. "Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti". Nije svaka godina bila idealna, ali to je zato što poljoprivrednici uvelike ovise o vremenskim uvjetima jer imaju proizvodnju pod vedrim nebom. Jedina kritičnija godina je bila 2021. jer su tad bili u drugoj godini kako su se krenuli baviti proizvodnjom krumpira, a zbog velikih suša je krumpir podbacio i prinosi su bili izrazito niski, a povezano s tim i niski poslovni primici. Razlog zašto su se prijavili na spomenutu mjeru, je stvaranje dodatne zarade u poslovanju kroz pružanje usluga drugim gospodarskim subjektima. Pomoću europskih sredstava su došli do tri nova priključna stroja, a paralelno uz to, tijekom godina provođenja

ove mjere su započeli i s novom kulturom, krumpirom, te je bilo potrebno ulaganje u mehanizaciju potrebnu za sadnju i berbu. Pri završetku provođenja mjere 6.2.1., uložili su znatna financijska sredstva u zemljište i opremu s idejom stvaranja mjesta za otkup žitarica i uljarica. Svaku su promatranu godinu ostvarili dohodak unatoč velikim izdacima koja su imali za ulaganja, ali povrati uloženog se relativno brzo vide te se očekuju pozitivni rezultati i pri nastavku poslovanja. Mogli bi biti primjer i ostalim OPG-ovima jer su uspješni u onome čime se bave i prestanak poslovanja nije niti na vidiku. Mladi preuzimaju sve veću ulogu na gospodarstvu, a planiraju se i u budućnosti prijavljivati na europske projekte stoga su prognoze optimistične.

Konačno se može zaključiti kako je provedeni projekt, koji je primarno financiran sredstvima EU-a, pozitivno utjecao i na uspješnost i na sigurnost poslovanja OPG-a, a daje se primijetiti kako bi se pozitivni efekti trebali i značajnije odraziti i u budućim godinama poslovanja budući da su svi preduvjeti na koje se može utjecati ostvareni.

LITERATURA

- 1) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2011.), *Vodič kroz Zajedničku poljoprivrednu politiku*, preuzeto 6. lipnja 2023. s https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/Publikacije/ostale%20publikacije//CAP_Info_campaign_brochure.pdf
- 2) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2023.), *Godišnje izvješće o radu 2022.*, preuzeto 04. lipnja 2023. s <https://www.apprrr.hr/wp-content/uploads/2023/04/Godisnje-izvjesce-o-radu-APPRRR-2022.pdf>
- 3) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (n.d.a), *Česta pitanja i odgovori*, preuzeto 05. lipnja 2023. s <https://www.apprrr.hr/cesta-pitanja-i-odgovori/>
- 4) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (n.d.b), *Pomorstvo i ribarstvo*, preuzeto 18. lipnja s <https://www.apprrr.hr/pomorstvo-i-ribarstvo/>
- 5) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (n.d.c), *ZPP 2023.-2027*, preuzeto 05. lipnja 2023. s <https://www.apprrr.hr/>
- 6) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (n.d.d), *Izravna plaćanja*, preuzeto 6. lipnja 2023. s https://ruralnirazvoj.hr/files/Izravna-placanja_2023-2027.pdf
- 7) Božina A., Cirkeveni Filipović T., Jurić Đ., Marečić D., Markota LJ., Vidović A., Vuk J. (2021.), *Obiteljska poljoprivredna gospodarstva*, Zagreb: RRiF-plus
- 8) Cirkveni Filipović, T. (2021.), Oporezivanje poljoprivrednih djelatnosti u sustavu poreza na dobitak, u: Cirkveni Filipović, T. (ur.), *Obiteljska poljoprivredna gospodarstva, Računovodstvo, porezi, trgovina, usluge i fiskalizacija – II. izmijenjeno izdanje* (str. 63-111.), Zagreb: RRiF Plus
- 9) Ćorić, G. (2008.), *Financije projekta*, u: Radnić, M. (ur.) *EU fondovi – Vodič kroz europske fondove 2008.-2013.* (str. 41-51.), Zagreb: Novum
- 10) Defillipis, J. (2002.), *Ekonomika poljoprivrede*, Zagreb: Školska knjiga
- 11) Državni inspektorat (n.d.), *Sektor za nadzor poljoprivrede i fitosanitarni nadzor*, preuzeto 11. lipnja s <https://dirh.gov.hr/o-drzavnom-inspektoratu-9/ustrojstvo-77/9-sektor-za-nadzor-poljoprivrede-i-fitosanitarni-nadzor/338>
- 12) Državni inspektorat (2022.), *Godišnji plan rada državnog inspektorata za 2023. godinu*, preuzeto 11. lipnja s

- https://dirh.gov.hr/UserDocsImages//pristup_informacijama_izvjesca//Godisnji%20plan%20rada%20DIRH-2023_15-12-2022.pdf
- 13) Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2021.), *Izveštaj o strukturi poljoprivrednih gospodarstava – stanje 1. lipnja za 2016. godinu*, preuzeto 19. lipnja 2023. s
<https://dzs.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1taji%20o%20kvaliteti/Izvje%C5%A1taj%20o%20kvaliteti%20PO-22STR%20za%202016.pdf?vel=480903>
- 14) EIP-AGRI (n.d.), *About EIP-AGRI*, preuzeto 14. lipnja 2023. s
<https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/about.html>
- 15) Europska komisija (n.d.), *The common agricultural policy at a glance*, preuzeto 9. lipnja 2023. s https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en
- 16) Europska komisija (n.d.), *Programi ruralnog razvoja po zemljama*, preuzeto 6. lipnja 2023. s
https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development/country_hr
- 17) Europska mreža za ruralni razvoj (2016.), *Povezivanje ruralne Europe 2014.-2020.*, preuzeto 14. lipnja 2023. s <https://ec.europa.eu/enrd/sites/enrd/files/publi-enrd-booklet-2016-hr.pdf>
- 18) Europski parlament (2023.), *Višegodišnji financijski okvir*, preuzeto 12. lipnja 2023. s
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/29/visegodisnji-financijski-okvir>
- 19) Europski strukturni i investicijski fondovi (n.d.), *EU fondovi 2021.-2027.*, preuzeto 17. lipnja s <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/eu-fondovi-2021-2027/>
- 20) Europsko vijeće (2023.), *Od polja do stola*, preuzeto 02. lipnja 2023. s
<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/from-farm-to-fork/>
- 21) Europsko vijeće (n.d.), *Infografika – Proračun EU-a za 2023.: glavna područja*, preuzeto 10. lipnja 2023. s <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/2023-eu-budget-main-areas/>
- 22) Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (n.d.), *Provedba ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava iz OP „Konkurentnost i kohezija“*, preuzeto 22. srpnja 2023. s
<https://hamagbicro.hr/pitanja-i-odgovori/provedba-ugovora-o-dodjeli-bespovratnih-sredstava-iz-opkk/>
- 23) Hrvatski sabor (2023.), *Izješće Odbora za poljoprivredu o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom inspektoratu*, P.Z.E. br. 440, preuzeto 30. svibnja 2023. s

- <https://www.sabor.hr/hr/radna-tijela/odbori-i-povjerenstva/izvjesce-odbora-za-poljoprivredu-o-prijedlogu-zakona-o-117>
- 24) Hrvatski standardi financijskog izvještavanja, Narodne novine br. 86/15, 105/20, 9/21, 150/22 (2022.)
- 25) Jež Rogelj, M., Ljubaj, T., Hadelan, L. (2016.), Značaj državnih potpora u ekonomskoj održivosti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, u: Pospišil, M., Vnućec, I. (ur.), *Proceedings 51st Croatian and 11th International Symposium on Agriculture* (str. 107-111.), Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet
- 26) Juračak, J., Njavro, M. (2019.), The impact of CAP support on farm income and their long term sustainability, u: Nábrádi, A., Gál, K. (ur.), *1st Partium International Conference on Management. Trends in 21st Century* (str. 14-14.), Oradea: Partium Christian University, University of Debrecen
- 27) Maletić, I., Kosor, K., Copic, M., Zrinušić, N., Bešlić, B., Bukovac, S., Ivanković Knežević, K., Kulakowski, N., Karačić, M., Rajaković, M., Tufekčić, M., Petričko, I., Alić, S. (2016.), *EU PROJEKTI: od ideje do realizacije*, Zagreb: TIM4PIN
- 28) Martinović, T. (2023.), *Predavanja za poljoprivrednike o novostima koje donosi strateški plan ZPP RH 2023.-2027.*, preuzeto 20. lipnja 2023. s <https://www.savjetodavna.hr/2023/04/18/predavanja-za-poljoprivrednike-o-novostima-koje-donosi-strateski-plan-zpp-rh-2023-2027/>
- 29) McEldowney, J. (2021), *Long-term vision for rural areas: European Commission communication*, European parliamentary research service, preuzeto 10. lipnja 2023. s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698027/EPRS_BRI\(2021\)698027_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698027/EPRS_BRI(2021)698027_EN.pdf)
- 30) Mikuš, O., Rukavina, J., Hadelan, L., Jež Rogelj, M., Kovačićek Tihana (2019.), Regionalne specifičnosti apsorbacije sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), *Agroeconomia Croatica*, 9 (1), 44-45.
- 31) Ministarstvo poljoprivrede (2023.), *EU fondovi 2023.-2027. Nove prilike*, preuzeto 16. lipnja 2023. s <https://strukturnifondovi.hr/wp-content/uploads/2023/03/Zajednicka-poljoprivredna-politika-2023.-2027.pdf>
- 32) Ministarstvo poljoprivrede (2021.), *Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini*, preuzeto 18. lipnja 2023. s https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15_Zeleno2020_isp.pdf

- 33) Ministarstvo poljoprivrede (n.d.), *Strategija poljoprivrede do 2030. godine*, preuzeto 19. lipnja 2023. s https://ruralnirazvoj.hr/files/Strategija-poljoprivrede-do_2030..pdf
- 34) Narodne novine (n.d.), *Obrazac zahtjeva za izravnu potporu*, preuzeto 8. lipnja 2023. s <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/dodatni/412662.pdf>
- 35) Negre, F. (2022.), *Drugi stup ZPP-a: politika ruralnog razvoja*, preuzeto 6. lipnja 2023. s <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/110/drugi-stup-zpp-a-politika-ruralnog-razvoja>
- 36) Operativni program za pomorstvo i ribarstvo (2023.), *Indikativni godišnji plan objave natječaja*, preuzeto 18. lipnja 2023. s <https://euribarstvo.hr/plan-objave-natjecaja/>
- 37) Popescu, I. (2023.), *Zajednička ribarstvena politika: nastanak i razvoj*, preuzeto 18. lipnja 2023. s <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/114/zajednicka-ribarstvena-politika-nastanak-i-razvoj>
- 38) Porezna uprava (n.d.), *Poljoprivrednici*, preuzeto 28. svibnja 2023. s <https://www.porezna-uprava.hr/obrtnici/Stranice/Poljoprivrednici.aspx>
- 39) Pravilnik o porezu na dohodak, Narodne novine 10/17, 128/17, 106/18, 1/19, 80/19, 1/20, 74/20, 1/21, 102/22, 112/22, 156/22, 1/23, 56/23) (2023.)
- 40) Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2023. godinu, Narodne novine br. 25/23 (2023.)
- 41) Pravilnik o provedbi tipa operacije 6.2.1. "Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima" iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020., Narodne novine br. 117/2017 (2017.)
- 42) Pravilnik o Upisniku OPG-a, Narodne novine br. 62/19 (2019.)
- 43) Pravilnik o Upisniku poljoprivrednika, Narodne novine br. 62/19 (2019.)
- 44) Pupak, H., Trako Poljak, T. (2021.), Iskustva mladih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstvenika (OPG-ovaca) u Bjelovarsko-bilogorskoj i Požeško-slavonskoj županiji, *Sociologija i prostor*, 59 (2), 221-246.
- 45) Rački-Kristić, Ž. (2021.), *Strategija Od polja do stola: Može li hrvatska poljoprivreda pratiti ambiciozne ciljeve EU-a?*, preuzeto 28. svibnja 2023. s <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/strategija-od-polja-do-stola-moze-li-hrvatska-poljoprivreda-pratiti-ambiciozne-ciljeve-eu-a/71784/>
- 46) Rep, A., (2021.), The Role of EU Funds in the Context of Agricultural Policy – Additional Resources in Response to the COVID-19 Pandemic, u: Tomšik, K. (ur.), *Proceedings of the 30th International Scientific Conference Agrarian Perspectives XXX. "Sources of*

- Competitiveness under Pandemic and Environmental Shocks*" (str. 219-228.), Prague: Czech University of Life Sciences Prague
- 47) Ressler, K. (n.d.), *EU fondovi*, preuzeto 20. lipnja 2023. s <https://karloressler.eu/eu-fondovi/>
- 48) Rossi, R. (2022.), *The future of the EU's rural areas*, European parliamentary research service, preuzeto 28. svibnja 2023. s <https://epthinktank.eu/2022/03/14/the-future-of-the-eus-rural-areas/>
- 49) Šimleša Vondrak I. (2020.), *Sve o poreznim davanjima u OPG*, preuzeto 28. svibnja 2023. s <https://lag-zrinskagora-turopolje.hr/sve-o-poreznim-davanjima-u-opg-u/>
- 50) Šljivarić, L., Peroš, P., Sjekavica, M. (2015.), Sustavno upravljanje EU projektima, u: Biondić, D., Holjević, D., Vizner, M. (ur.), *6. hrvatska konferencija o vodama s međunarodnim sudjelovanjem: Hrvatske vode na investicijskom valu* (str. 1053-1060.), Zagreb: Hrvatske vode
- 51) TEB (2023.), *Izmjene i dopune Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu* (Nar. nov., br. 18/23) preuzeto 6. lipnja s <https://www.teb.hr/novosti/2023/izmjene-i-dopune-zakona-o-obiteljskom-poljoprivrednom-gospodarstvu-nar-nov-br-1823/>
- 52) Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 od 3. studenoga 2008. o usvajanju određenih Međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća, preuzeto 4. studenoga 2022. s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02008R1126-20220101>
- 53) Vela, A. (2015.), *Menadžment ESI fondova 2014.-2020.*, Zagreb: Školska knjiga
- 54) Velaj, H., Vidović, A. (2018.), Radni odnosi u OPG-u, *Računovodstvo, revizija i financije*, XXVIII (5), 222.
- 55) Vlada Republike Hrvatske (2023.), *Izmjene poreznih propisa u 2023. godini*, preuzeto 22. srpnja 2023. s <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2023/Svibanj/220%20sjednica%20V RH/Izmjene%20poreznih%20propisa.pdf>
- 56) Zakon o Državnom inspektoratu, Narodne novine br. 115/18, 117/21, 67/23 (2018.)
- 57) Zakon o institucionalnom okviru za korištenje fondova Europske unije u Republici Hrvatskoj, Narodne novine br. 116/21 (2021.)
- 58) Zakon o obrtu, Narodne novine br. 143/13, 127/19, 41/20 (2013.)
- 59) Zakon o OPG-u, Narodne novine br. 29/18, 32/19, 18/23 (2018.)
- 60) Zakon o poljoprivredi, Narodne novine br. 118/18, 42/20, 127/20, 52/21 (2018.)

- 61) Zakon o porezu na dobit, Narodne novine br. 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22 (2004.)
- 62) Zakon o porezu na dohodak, Narodne novine br. 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20 (2016.)
- 63) Zakon o računovodstvu, Narodne novine br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22 (2015.)
- 64) Žager, K., Dečman, N. (2015.), *Računovodstvo malih i srednjih poduzeća*, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

POPIS SLIKA

Slika 1. List B iz obrasca zahtjeva za izravnu potporu	10
Slika 2. List C iz obrasca zahtjeva za potporu	10
Slika 3. Obrazac popisa dugotrajne imovine	24
Slika 4. Obrazac evidencije o tražbinama i obvezama	24
Slika 5. Obrazac knjige prometa.....	25
Slika 6. Raspodjela ZPP budžeta po zemljama članicama u VFO-u 2021.-2027. (u milijardama €).....	34
Slika 7. Alokacija sredstava VFO-a za razdoblje 2021.-2027. u RH	39
Slika 8. Indikativni godišnji plan objave natječaja za 2023. prema Programu za ribarstvo i akvakulturu RH	41
Slika 9. Evidencija o primljenim državnim potporama za nabavu dugotrajne imovine i svotama obračunate amortizacije u 2022. godini na primjeru odabranog OPG-a.....	52
Slika 10. Primjer Knjige primitaka i izdatak odabranog OPG-a u 2021. godini	54
Slika 11. JOPPD obrazac odabranog OPG-a za 12/2020	55
Slika 12. Završni zahtjev za nadoknadom sredstava izabranog OPG-a.....	58

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj upisanih poljoprivrednih gospodarstava u 2022. godini	5
Tablica 2. Klasifikacija poduzeća prema Zakonu o računovodstvu.....	20
Tablica 3. Utvrđivanje porezne obveze	26
Tablica 4. Analiza uspješnosti poslovanja OPG-a od 2018.-2022. godine (iznosi u HRK) ...	61
Tablica 5. Kretanje dohotka i primitaka od 2019.-2022. u odnosu na 2018.	62
Tablica 6. Vertikalna analiza poslovnih primitaka i izdataka iz KPI-a od 2018. do 2022. (u HRK)	62
Tablica 7. Knjigovodstvena vrijednost dugotrajne imovine OPG-a od 2018. do 2022.	65

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Kretanje poslovnih primitaka OPG-a od 2018. do 2022.	64
Grafikon 2 Kretanje poslovnih izdataka OPG-a od 2018. do 2022.	64

ELLA

estipancic@gmail.com ✓

STIPANČIĆ

CILJ

Apsolventica (25) ekonomskog usmjerenja motivirana doprinijeti društvu u cjelini kroz usavršavanje i rad u računovodstvenom/financijskom sektoru.

OBRAZOVANJE

Ekonomski fakultet u Zagrebu | Računovodstvo i revizija

LISTOPAD 2017 – DANAS

Integrirani preddiplomski i diplomski studij Poslovne ekonomije, smjer Računovodstvo i revizija, trenutno upisana apsolvetska godina. Redovna studentica bez ijednog prenesenog predmeta s prosjekom ocjene studija od 4,000.

Zaklada hrvatskog državnog zavjeta | Politička akademija

RUJAN 2021 – SVIBANJ 2022

XIV. generacija polaznika Političke akademije u trajanju od jedne akademske godine.

Srednja škola Bartola Kašića, Grubišno Polje | Opća gimnazija

RUJAN 2013 – LIPANJ 2017

Kroz cijelo školovanje prolazila s odličnim uspjehom.

ISKUSTVO

Junior u reviziji | Mazars Cinotti Audit d.o.o., Zagreb

SIJEČANJ 2023 – DANAS

Obavljanje osnovnih revizijskih procesa i procedura po stavkama financijskih izvještaja, napredno korištenje Excela i drugih alata, komunikacija s klijentima putem mail-a, izlazak na teren kod klijenta po potrebi i sl.

Stażistrica | Europski parlament, Bruxelles

LISTOPAD 2022 – PROSINAC 2022

Stażiranje u uredu hrvatskog eurozastupnika Karla Resslerera u trajanju od 2 mjeseca. Praćenje raznih odbora i sastanaka, arhiva dokumenata, uredski administrativni poslovi, organiziranje konferencija i ostalo.

Junior u računovodstvu | L.A.M.B. d.o.o., Zagreb

VELJAČA 2022 – LIPANJ 2022

Knjiženje poslovnih događaja u 4D Wand sustavu, skeniranje, prevođenje revizijskih izvještaja na engleski, sortiranje papira i sl.

Administrativni poslovi | Rizman d.o.o., Mali Zdenci

SRPANJ 2014 – TRAVANJ 2021

Obiteljski posao u kojem sam preuzela jednu od vodećih uloga i odgovornost oko cjelokupnog

funkcioniranja. Opis posla je uključivao posluživanje kupaca u maloprodajnom objektu, odgovaranje na telefonske pozive, e-maile, pisanje narudžbi, izrada ponuda, rad na računovodstvenom programu Minimax, vođenje službene Facebook stranice, održavanje interijera i eksterijera trgovine i sl.

VJEŠTINE

- Odgovornost i organiziranost prilikom izvršenja zadataka
- Spremnost na učenje i usavršavanje
- Upoznatost sa samostalnim, ali i timskim radom
- Vozačka dozvola B kategorije
- Poznavanje engleskog (B2), španjolskog (A1) i njemačkog (A1) jezika
- Baratanje MS Office alatima: Word, Excel i Power Point

AKTIVNOSTI

Predsjednica Savjeta mladih Grada Grubišnoga Polja te članica Savjeta mladih Bjelovarsko-bilogorske županije.

Provođenje slobodnog vremena u prirodi, teretani ili kuhinji.